

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART

UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

10^E JAARGANG

WOENSDAG 2 SEPTEMBER 1925

No. 505

INHOUD.

	Blz.
CONVERSIE VAN STAATSLÉENINGEN door <i>Dr. D. J. Hulshoff Pol Jr.</i>	748
Reorganisatie van den Hoogen Raad van Arbeid door <i>A. C. de Bruijn</i>	749
De Inkomstenbelasting van het Duitse Rijk I door <i>Mr. A. F. L. Stapel</i>	751
Over de z.g. Barometer-Commissie door <i>W. F. Detiger</i>	752
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
De Zweedsche Luciferstrust door <i>Mej. K. Kock</i>	755
De Crisis in de Zwitsersche Borduurindustrie door <i>Mej. Dr. J. van Anrooy</i>	757
AANTEEKENINGEN:	
Staatkundig-economische studie aan de Handels-Hoogeschool.....	759
De handelsbalans der Vereenigde Staten; kunstmatige kapitaalruimte als exportstimulans.....	759
Prijzen en indexcijfers op Java.....	761
BOEKAANKONDIGING:	
J. H. F. Kohlbrugge: <i>Practische Sociologie, Deel I; bespr. door Prof. Mr. D. van Blom</i>	763
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN..... 764—770	
Geldkoersen. Bankstaten. Goederenhandel.	
Wisselkoersen. Effectenbeurzen. Verkeerswezen.	

INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Wd. Algemeen Secretaris: *Mr. Q. J. Terpstra.*

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

COMMISSIE VAN ADVIES.

J. van Hasselt; Jhr. Mr. L. H. van Lennep; Prof. Dr. E. Moresco; Mr. Dr. L. F. H. Regout; Dr. E. van Welderen Baron Rengers; Mr. Q. J. Terpstra; Prof. Mr. F. de Vries.

Gedelegeerde leden: *Prof. Mr. D. van Blom;*

Prof. Mr. H. R. Ribbius.

Redacteur-Secretaris: *D. J. Wansink.*

Secretariaat: *Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.*

Telefoon Nr. 3000. Postrekening 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 25,— per jaar. Losse nummers 50 cents. Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: *Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.*

1 SEPTEMBER 1925.

Zooals in het vorig overzicht reeds vermeld, had men met het oog op deze eigenaardigvallende maandwisseling reeds tijdig gelden vrij gemaakt, die de call-rente drukten tot ca. 3½ pCt. Toen de laatste dagen dit geld zijn bestemming volgde, kwam er weder veel vraag voor geld en liep de koers op tot 4 à 4½ pCt. In privaat-disconto waren er bijna geen zaken; weinig wissels en in het geheel geen geld. De noteering bleef ca. 4 pCt. Prolongatie 4 na 3½ pCt.

* * *

Op de balans van De Nederlandsche Bank geeft de post binnenlandsche wissels een stijging van f 400.000 te zien. De beleeningen zijn, blijkbaar in verband met de maandwisseling, met een kleine f 32 miljoen toegenomen. Evenals verleden week is ook

ditmaal geen schatkistpapier rechtstreeks bij de Bank ondergebracht.

De metaalvoorraad der Centrale Credietinstelling verminderde met f 200.000. De post papier op het buitenland stelde zich ruim f 100.000 hooger dan verleden week. De diverse rekeningen onder het actief namen met f 1,6 miljoen toe.

De biljettencirculatie klom van f 862,8 miljoen tot f 899,2 miljoen. Het tegoed van het Rijk blijkt tot f 900.000 te zijn geslonken. De rekeningcourant-saldi van anderen geven een daling van f 500.000 te zien. Het beschikbaar metaalsaldo liep van f 258,5 miljoen tot f 251,6 miljoen terug. Het dekkingspercentage bedraagt ruim 47.

* * *

Op de wisselmarkt was deze week weder de geheele aandacht geconcentreerd op den Deenschen en Noorschen kroon. Op alle beurzen heeft de speculatie zich met alle macht op deze beide wisselsoorten geworpen, wat — daar voor deze beide deviezen bijna geen commercieele basis bestaat — de vreemdste schommelingen ten gevolge heeft. Het blijft dan ook een zeer gevaarlijke markt, die zeer dikwijls over de geheele linie slechts één richting heeft, of iedereen koopt, of iedereen is afgever. Het maakt den indruk alsof de circulatiebanken in de betreffende landen den toestand niet beheerschen, wat de speculatie natuurlijk ten goede komt. Kopenhagen liep op tot 62,35, Kristiania tot 52,40, waarop weder een teruggang tot 61,30 en 51,50 volgde. Van de overige deviezen werd weinig nota genomen. Het f bleef flauw, maar handhaafde zich toch nog boven het goudinvoerpunt. Lires bleven bij kleine schommelingen tamelijk gezocht. Geruchten doen de ronde, dat het de Italiaansche regeering gelukt zou zijn een regeeling te treffen, waardoor de noodige steun aan haar valuta kan worden verleend; slotnoteering 9,55.

Buenos Aires tegen de verwachting in flauw: 99¼. Ook Indië wederom iets lager 100¼.

LONDEN, 31 AUGUSTUS 1925.

Nadat geld in het begin der vorige week gevraagd was, overtrof het aanbod de vraag naar geld in de laatste dagen der week. Met het oog op coupons en obligaties, die begin September betaalbaar zijn, zal geld in den aanvang van de nieuwe maand ruim zijn.

Niettegenstaande deze factoren in de geldmarkt was disconto beslist vaster onder den invloed van den uitvoer van goud verleden week, waardoor de hoop, dat het officieel bankdisconto eene verdere verlaging zoude ondergaan, voorloopig als vervlogen mag worden beschouwd. Bovendien zijn de dollar- en guldenkoersen maar weinig meer boven het gouduitvoerpunt. Driemaands prima bankaccepten noteeren 3¹³/₁₆ pCt. Heden op den laatsten dag der maand was geld zooals gewoonlijk zeer gezocht; prijzen tot 4 pCt. voor call money werden grif betaald.

† New York 4,85%, Amsterdam 12,05%.

CONVERSIE VAN STAATSLEENINGEN.

Het moet den opmerkbaren toeschouwer reeds lang getroffen hebben, dat, terwijl bijna alle publieke en particuliere instellingen den laatsten tijd van de verlaging van den rentestand op de kapitaalmarkt gebruik gemaakt hebben om hare hooger rentende leeningen te converteeren in leeningen van een lager rentetype, de grootste publieke lichamen, t.w. Nederland en Nederlandsch-Indië, daartoe nog altijd niet overgegaan zijn.

En toch zouden deze lichamen alle reden moeten hebben om ook hunnerzijds van de gunstige gelegenheid te profiteren; legio zijn immers de Staatsleeningen,¹⁾ welker rentetype van dien aard is, dat verlaging daarvan eene aanzienlijke verlichting van het budget zou beteekenen.

Wil men de oorzaken vinden, die tot deze onthouding geleid hebben, dan zou men deze eventueel kunnen aantreffen op formeel-wettelijk, financieel-politiek of financieel-technisch gebied.

Als voornaamste formeel-wettelijke oorzaak wordt wel de omstandigheid genoemd, dat de Staatsleeningen zouden zijn aangegaan onder verbod van conversie of versterkte aflossing gedurende eene bepaalde reeks van jaren na de uitgifte en dat slechts het verstrijken van dezen termijn zou behoeven te worden afgewacht om tot renteverlaging over te gaan.

Deze overweging is inderdaad tot voor kort grootendeels juist geweest. Waar een heelen tijd lang slechts gedacht kon worden aan eene conversie tot op 5 pCt., kwamen namelijk uitsluitend de 6, 6½ en 7 pCt. Staatsleeningen in aanmerking. Deze leeningen waren echter alle aangegaan onder beding van niet-conversie gedurende een bepaalden tijd en voor alle, op één na, is deze verbodstermijn nog niet verstreken.

Bedoelde uitzondering bestond uit de 6 pCt. Nederlandsch-Indische leening 1919, thans nog uitstaande tot een bedrag van f 153.000.000, welke reeds van af 1 Juli 1924 te converteeren was. De redenen waarom ten aanzien van deze laatste leening nog niet tot renteverlaging is overgegaan, liggen echter elders.

Zoolang dus slechts tot op 5 pCt. geconverteerd kon worden, kon het conversieverbod inderdaad nog als een beletsel beschouwd worden. De tendens tot rentedaling houdt echter bij voortduring aan, zoodat er reeds eene leening onder 5 pCt. aan de markt is gebracht. Wanneer nu deze toestand zoo voort blijft gaan, bestaat er alle kans, dat Nederland en Nederlandsch-Indië tot conversie van hunne 5 pCt. leeningen in b.v. 4½ pCt. of zelfs 4 pCt. kunnen overgaan. De 5 pCt. Staatsleeningen zijn namelijk van ouderen datum dan de Staatsleeningen van 6 à 7 pCt. en hebben of in het geheel geen conversieverbod (zoals de 5 pCt. Nederlandsche Staatsleening 1918) of een verbodstermijn die reeds verstreken is (zoals de 5 pCt. Nederlandsch-Indische leeningen 1915, 1916 en 1917). Men zal dus, indien de rentestand van de markt inderdaad blijft dalen, den wonderlijken toestand kunnen beleven, dat de lager rentende Staatsleeningen eerder voor conversie in aanmerking komen dan die, welke hoogere rente dragen!

Naast de hiervoren genoemde formeel-wettelijke oorzaak verdient eene andere genoemd te worden, welke weliswaar geen blijvend bezwaar kan opleveren, maar dan toch oponthoud veroorzaakt. Zij is deze, dat geen conversie kan plaats hebben zonder dat tevoren eene conversiewet tot stand is gekomen en het spreekt vanzelf, dat, hoezeer men ook middelen te baat kan nemen om de totstandkoming van zulk een wet te bespoedigen — en dikwijls is zulks bij de totstandkoming van leeningwetten, welke dienden voor de uitgifte van nieuwe leeningen, in het verleden gedaan — tijdverlies toch onvermijdelijk is. Juist om dit be-

¹⁾ Gemakshalve worden in dit artikel zoowel de leeningen van den Staat der Nederlanden als van Nederlandsch-Indië verstaan.

zwaar, dat zich vroeger reeds bij de tegeldemaking der Nederlandsche en Nederlandsch-Indische leeningen voordeed, gedeeltelijk op te heffen, heeft men de laatste jaren niet meer telkens opnieuw voor elke nieuwe leeningsuitgifte een wet tot stand doen komen, maar bij één enkele wet eene algemeene machtiging ten behoeve van den betrokken Minister uitgelokt tot een vrij hoog maximumbedrag. Door de aanneming van zulk een algemeene machtigingswet had de Minister dan de noodige bewegingsvrijheid, om, als hij maar onder dat maximumbedrag bleef, meerdere leeningen te gelde te maken op de daarvoor meest gunstige tijdstippen. De in de toekomst ten behoeve van de conversies te verwachten wetten zullen wel eveneens het karakter van eene algemeene machtiging moeten dragen, wil de betrokken Minister niet teveel in zijne bewegingsvrijheid worden belemmerd om op het meest geschikte tijdstip direct zijn slag te kunnen slaan.

Tot zoover de formeel-wettelijke bezwaren, die eene conversie van Staatsleeningen tot op zekere hoogte in den weg staan.

Wat de financieel-politieke bezwaren betreft, in dit opzicht is het grootendeels eene kwestie van persoonlijke appreciatie, in hoeverre men meent te moeten aannemen, dat deze van nadeeligen invloed zijn geweest, of nog zijn, op de mogelijkheid tot conversie. Ongetwijfeld hebben in het jongste verleden zoowel Nederland als Nederlandsch-Indië een tijd doorgemaakt, dat teveel van den hoogen boom geleefd werd, zoodat ten slotte het belegend publiek eenigszins schichtig begon te worden ten aanzien van de financiële beginselen, die aan de leidende autoriteiten tot richtsnoer dienden. Het is dan ook niet onwaarschijnlijk, dat, indien conversie formeel en technisch mogelijk geweest ware in den tijd, waarin de uitwerking der ondernomen bezuinigingspolitiek nog geheel onzeker was, zij alle kans gehad zou hebben om af te stuiten op het wantrouwen van het belegend publiek, dat allereerst eene vermindering van Staatsuitgaven langs anderen weg dan dien der conversie gevorderd zou hebben ten bewijze van den goeden wil der leidende staatslieden. Conversie tegen den zin van wantrouwende beleggers is gedoemd te mislukken, daar deze beleggers, gesteld voor de keuze van aflossing der hooger rentende obligaties dan wel aanneming van de lager rentende stukken, aan het eerste de voorkeur zullen geven.

Evenwel moet gezegd worden, dat, toen de mogelijkheid van converteering ontstond ten gevolge van de verlaging van den algemeenen rentestand tot op ongeveer 5 pCt., de bezuinigingspolitiek intusschen reeds voldoende vruchten gedragen had om het verleden weer grootendeels goed te maken en het vertrouwen in de gestie der Regeeringen van Nederland en Nederlandsch-Indië te herstellen. Aangezien verder door den uitslag der laatste verkiezingen deze bezuinigingspolitiek is gesanctioneerd, zal het laatste restje van wantrouwen, voor zoover dit nog bestaat, spoedig genoeg verdwijnen, en mag men temeer vertrouwen in de politieke toekomst hebben, waar de bezuinigingspolitiek, die zoowel in Nederland als in Nederlandsch-Indië gericht is geweest op het sluitend maken van de begroting der gewone uitgaven voor het dienstjaar 1925, nog geen rekening heeft kunnen houden met de zeer groote bezuiniging, die van een stelselmatig doorgezette conversie-politiek kan worden verwacht. Laatstbedoelde bezuiniging kan dus worden beschouwd als een later te verwachten meevaller, waarop tevoren nog niet gerekend was en draagt het hare bij tot het verkrijgen van een optimistischer kijk op de financiële toekomst van beide landen.

Men kan dus wel aannemen, dat het geen politieke redenen zijn, die in het verleden eene conversie van de Staatsleeningen hebben tegengehouden of dit in de naaste toekomst zullen doen.

Eindelijk moet de vraag gesteld worden, of er ook

financieel-technische redenen zijn geweest, die een beletsel hebben gevormd voor conversie van de Staatsleeningen en of deze redenen ook nog in de toekomst haren belemmerenden invloed zullen kunnen doen gelden.

Inderdaad liggen op dit terrein belangrijke hinderenissen, die tot dusverre voor het gezicht grootendeels verborgen gebleven waren, omdat, zoolang de algemeene rentestand niet lager dan 5 pCt. was, de reeds eerder vermelde formeel-wettelijke bezwaren op zichzelf al de conversie van alle Staatsleeningen, behalve van de 6 pCt. Nederlandsch-Indische leening 1919, beletten.

Het bedrag van iedere Staatsleening, die uit hoofde van haar rentetype voor conversie in aanmerking zou kunnen komen, is namelijk zóó groot, dat men er heel moeilijk mee kan manipuleeren. De ervaring heeft reeds lang uitgewezen, dat het bij een tendens tot verlagening van den algemeenen rentestand de kleinere leeningen zijn, die zich het eerste aan de veranderde omstandigheden gaan aanpassen. De kans op mislukking van dergelijke pogingen is uiteraard veel geringer dan bij grootere leeningen het geval is, vooral, omdat aan de conversie meestal het openstellen van vrije inschrijvingen verbonden wordt en deze inschrijvingen gemakkelijk kunnen dienen tot aanvulling van het gedeelte, waarvoor de conversie onverhoopt mocht mislukken. Aldus zijn den laatsten tijd in grooten getale leeningen van provinciën, gemeenten of particuliere lichamen geconverteerd: deze bedroegen in het algemeen niet meer dan f 10.000.000, meestal zelfs aanzienlijk veel minder. Als men echter nagaat, dat Staatsleeningen plegen te varieren tusschen de f 50.000.000 en f 500.000.000, dan beseft men, hoeveel zwakker de betrokken Staat, ook al voldoet hij aan de grootste eischen van financieele probiteit, tegenover den belegger staat. De kans op mislukking der conversie is door den omvang van het betrokken bedrag veel grooter en kan ook veel minder gemakkelijk worden goedge maakt door de openstelling van vrije inschrijvingen. Heeft er onverhoopt eene mislukking plaats, dan komt de Staat terstond in de allergrootste moeilijkheden om te voorzien in het kasgeld, waarmee het groot aantal aflossingen, dat door de van conversie afkeerige eigenaren van de oude obligaties gewenscht wordt, moet worden voldaan. Grooten sommen zijn voor deze aflossing noodig en deze zijn uiteraard niet zoo gemakkelijk te verkrijgen door uitgifte van vlottende schuld of door geldopneming bij banken. De Staatsfinanciën loopen dan gevaar ineens vast te loopen en de sinds jaren met moeite en zorg ten uitvoer gebrachte consolidatiepolitiek is plotseling in de war gebracht.

Op grond van deze redenen pleegt een Staat daarom met zijne conversies eene afwachtende houding aan te nemen tot op het tijdstip, waarop de renteverlagening zich over een belangrijk gedeelte van de kapitaalmarkt heeft uitgebreid en dus reeds krachtig heeft doorgewerkt; eerst dan valt de poging zonder te groot risico te wagen.

De toekomst zal dan ook wel leeren, dat de conversie der Staatsleeningen vrij langzaam en geleidelijk aan haar beslag kan krijgen.

Het bovenstaande doet wellicht de vraag rijzen, of de Staat niet renteverlagening zou kunnen bereiken door de groote leeningen op te lossen in een grooter aantal kleinere emissies. Het antwoord hierop moet luiden, dat dit slechts tot op geringe hoogte mogelijk zal blijken te zijn, omdat op den duur het belegend publiek te zeer door de telkens terugkeerende conversies afgemat en ontstemd zal worden. Betere resultaten belooft dan ook eene conversiepolitiek, die zich toelegt op converteering van groote bedragen in eens, ook al moet hierbij langer gewacht worden op het moment, dat de markt voor de beoogde manipulatie rijp zal zijn geworden.

Dr. D. J. HULSHOFF POL JR.

's-Gravenhage, Augustus 1925.

REORGANISATIE VAN DEN HOOGEN RAAD VAN ARBEID.

Bij het beantwoorden van de vraag: welke betekenissen kan worden gehecht aan de thans aanhangige voorstellen betreffende de reorganisatie van den H. R. v. A., dient men te overwegen met welk doel hij in het leven werd geroepen, wat hij wilde zijn, of hij heeft beantwoord aan zijn doel en of hij kan voldoen aan de eischen, welke de komende tijd zal stellen.

Het is bekend, dat eerst officieel over den H. R. v. A. gesproken is in de historische Kamersitting gehouden den 10den December 1918, toen namens de Regeering een groot aantal sociale hervormingen in uitzicht werd gesteld. Van hoeveel gewicht de aangekondigde hervormingen waren, voorop stelde de Regeering de instelling van een H. R. v. A., „omdat het aan al het andere feitelijk en logisch voorafgaat en ook omdat ik (de minister-president) het van de meest verre strekking acht.”

Uit hetgeen verder nog door de instellers van den Raad is gezegd, kan nader blijken, waarom de instelling „van de meest verre strekking” werd geacht.

Ongetwijfeld, de taak, welke den H. R. v. A. als naaste doel werd opgelegd, was reeds belangrijk.

De Regeering wilde een instituut scheppen, „waarin zoowel de vertegenwoordigers van werklieden- als werkgeversorganisaties zitting zullen hebben. Deze Raad zal zoowel bij het ontwerpen als bij het uitvoeren van wettelijke maatregelen van sociaal aard voortdurend gehoord worden.”

De H. R. v. A. bedoelde dus vooreerst te zijn een instelling van advies.

Het eigenlijke doel lag verder, moest ook verder liggen. Dat bleek vooral duidelijk tijdens de begrotingsdebatten, gehouden in 1919 bij de behandeling van hoofdstuk 10 A.¹⁾ Van verschillende zijden werd de stichting van den aangekondigden H. R. v. A. met instemming begroet.

De heer *De Wilde* bleek van oordeel, dat de arbeid der instelling alleen vruchtdragend zou kunnen zijn, „als wij eindelijk tot de overtuiging kwamen, dat hier in de Kamer alleen beginselen besproken en vastgelegd moeten worden.” Deze afgevaardigde hoopte, dat bij de aangekondigde wetten reeds aanstonds blijken zou, „dat de minister ook bij de uitvoering daarvan een plaats aan den H. R. v. A. heeft ingeruimd.”

Minister *Aalberse* gaf blijk het met den heer *De Wilde* eens te zijn. Wij leven thans „in een tijd van doorgroei naar een nieuwe volkshuishouding, waarin het sociale element overheerschend zal zijn,” aldus Z.E., die dan verder betoogt:

„Overigens wil ik wel dit zeggen, dat ik het een groote fout zou vinden, om vooraf nu precies de geheele taak en werkwijze van dezen raad in den algemeenen maatregel van bestuur te gaan regelen. De H. R. moet niet zijn een dood ding, in een nauw keurslijf ingepend, maar een levend lichaam, dat uit eigen kracht kan groeien.

Om te beginnen zal hij natuurlijk — aanvankelijk misschien wel uitsluitend — zijn een adviseerend lichaam, maar zoodra de collectieve arbeidsovereenkomsten zullen zijn geregeld, een reorganisatie van de Kamers van Arbeid en de Raden van Arbeid zal zijn tot stand gekomen, zal de Hooge Raad worden een orgaan, voortgekomen uit maatschappelijke instituten, waarin het bedrijfsleven zich zal hebben georganiseerd.”

Twee dingen staan dus vast: de H. R. v. A. bedoelde den eersten tijd te zijn een adviseerend college, met het doel langzaam aan uit te groeien tot een centraal orgaan, waarin de groote algemeene bedrijfsbelangen zouden dienen behartigd te worden.

Heeft de H. R. v. A. tot nu toe aan zijn doel beantwoord? Die vraag kan bevestigend worden beantwoord. Er zijn tientallen adviezen uitgebracht over tal van zaken met belangrijke sociale strekking. Het was echter te voorzien, dat het resultaat van het

¹⁾ Zie Handelingen der Tweede Kamer 62ste verg. 21 Febr. '19 bldz. 1558 en verder.

uitgebrachte advies lang niet altijd evenredig zou zijn aan het werk, hetwelk werd verricht om tot een bestudeerd en praktisch advies te komen.

Heel duidelijk springt dat in het oog met betrekking tot het advies i.z. de bedrijfsorganisatie.

Een speciale commissie, waarin zitting hadden economen, sociologen en practici, heeft vanaf einde 1920 onder leiding van Prof. Nolens tal van malen vergaderd. De Raad nam een beslissing, gaf advies en daar is het bij gebleven.

Het ligt voor de hand, dat zulk een behandeling van zaken den lust tot werken niet bevordert.

Intusschen: de H. R. v. A. heeft nu bijna vijf jaren gewerkt. En het was zeer juist gezien van den betrokken Minister de vragen aan de orde te stellen, of het wenschelijk werd geacht wijziging te brengen in de taak, de samenstelling en de wijze van instelling van den H. R. v. A.

Dat bij het beantwoorden dezer vragen vooreerst rekening gehouden wordt met wat de practijk leerde, spreekt vanzelf. Dat verder levensopvatting en levensbeschouwing zich bij het beantwoorden dier vragen doen gelden, behoeft geen betoog.

Tot de belangrijkste vragen, welke de commissie uit den H. R. v. A. zich stelde, moeten gerekend worden:

1. Moet enkel advies worden gegeven op aanvraag van bepaalde autoriteiten?

Moet den Raad de bevoegdheid worden toegekend zich te wenden tot de bevoegde machten, dus tot de Regeering of de Staten-Generaal?

Of dient hij advies te geven, wanneer hij meent, dat zulks gewenscht is?

2. Moet hem gelegenheid worden gegeven tot het doen van onderzoek, wanneer dat door hemzelf voor zijn werk van belang wordt geacht?

3. Moet hem (in de toekomst) de bevoegdheid worden gegeven eventueel collectieve contracten bindend te verklaren of (bedrijfs)verordeningen te bekrachtigen?

4. Dienen zijn werkzaamheden zich te bepalen tot het sociale gebied? Danwel moet hij zich ook bezighouden met sociale en commercieele zaken?

5. Dient de grondslag voor organisatie bij de wet te worden geregeld?

Het antwoord op deze vragen kan men grootendeels vinden in het inmiddels verschenen advies der Commissie en in den brief van den Raad aan den Minister.

De conclusies der commissie zijn:

1. De gereorganiseerde H. R. v. A. moet een zooveel mogelijk zelfstandig karakter dragen.

2. De Raad zal op verzoek van een hoofd van een Departement van Algemeen Bestuur, of uit eigen beweging een advies kunnen uitbrengen omtrent alle onderwerpen, welke de belangen van den arbeid raken.

3. De Raad moet de vrije beschikking hebben over eigen financiën, welke gedeeltelijk van Rijkswegen, gedeeltelijk door de organisaties van werkgevers en werknemers, die in den Raad vertegenwoordigd zijn, worden verschaft.

4. De Raad kiest zijn eigen voorzitter en stelt een bindende voordracht op, waaruit zijn secretaris wordt benoemd.

5. De Raad regelt zijn eigen werkwijze.

6. De grondslag voor de organisatie van den Raad zal in een wet worden geregeld.

De H. R. v. A. heeft zich vrijwel met dit advies vereenigd, behoudens dat deel, hetwelk betrekking heeft op het gedeeltelijk dragen van de kosten door de organisaties van werknemers en werkgevers.

Zullen, aannemend, dat de Regeering het standpunt van den H. R. v. A. deelt, de genomen besluiten bevrediging brengen?

Wij meenen het te mogen aannemen.

Wordt de voorgestelde reorganisatie doorgevoerd, dan geeft men den Raad gelegenheid zich aan te passen bij de gewijzigde omstandigheden. Er wordt

niets geforceerd; hij kan zich een weg banen in de richting, welke voor de samenleving het wenschelijkst wordt geacht.

Het geheel der reorganisatie-voorstellen bedoelt den Raad meer vrijheid van beweging, meer zelfstandigheid te geven. Zijn daar misschien ernstige bezwaren tegen? Wij vermogen ze niet te zien. De vrees is geuit dat, geeft men hem meer vrijheid, hij buiten zijn gebied zou kunnen treden. Het is niet gemakkelijk dergelijke door angst verwekte argumenten te weerleggen. Wij meenen, dat de Raad zelf, wil hij niet onmogelijk maken, dat hij in de toekomst een betekenende functie te vervullen krijgt, heeft te zorgen, dat hij binnen zijn gebied blijft. Bovendien is de samenstelling een afdoende waarborg, dat geen eenzijdige, het algemeen belang schadelijke handelingen zullen worden verricht.

De zucht tot zelfstandigheid bracht de meerderheid der commissie er toe voor te stellen de organisaties mede de kosten te laten dragen. De Raad zelf besliste anders. Wij voegen ons gaarne bij 's Raads besluit. De H. R. v. A. is niet, en mag o.i. niet zijn, een instituut uitsluitend tot behartiging van de belangen, die enkele volksgroepen gemeen hebben.

Hij dient zich door het algemeen belang te laten leiden; het algemeen belang, dat zoo goed als samenvalt met de som van belangen, welke de volksgroepen, die den Raad mede vormen, gemeen hebben.

Daarvoor dient de Overheid de kosten van den H. R. v. A. te dragen, gelijk dit nu geschiedt en evenals dit het geval is met de beide Kamers der Staten-Generaal.

Dat overeenkomstig het bepaalde in artikel 78 der Grondwet, de grondslag van organisatie in een wet zal dienen te worden vastgelegd, zal wel algemeen als juist worden erkend.

Er is uitvoerig van gedachten gewisseld over de vraag, of de Raad zich niet moest splitsen in afdelingen ter betere behartiging der belangen van Industrie, Handel, Vervoer en Landbouw.

Daar pleit heel veel voor. Hij past zich daardoor aan bij de werkwijze, welke ook in het gewone leven gevolgd wordt. Men diene dan echter voor één zaak te zorgen en wel, dat de Raad in zijn geheel, als instituut ten dienste van het algemeen belang, het laatste woord spreekt. Zoóver liggen de belangen der onderscheiden groepen niet uit elkaar, dat de leden van den Raad niet bevoegd zouden kunnen worden geacht een oordeel uit te spreken.

De mogelijkheid daartoe is gelaten, doordat de Raad zijn werkwijze zelf regelt.

Opmerkelijk is de groote eenstemmigheid waarmede de verschillende standpunten zijn ingenomen. Niemand achtte den H. R. v. A. overbodig; zelfs de vertegenwoordigers van de z.g. vrije vakvereeningen zijn van oordeel, dat uit deze instelling een instelling kan groeien van groot maatschappelijk nut.

Er was veelal overeenstemming tusschen de vertegenwoordigers van de groot-werkgevers, de landbouwers, de middenstanders en de arbeiders.

Velen zien in, dat het tegenwoordige systeem van wetgeving op den duur onhoudbaar is.

Vóór eenige jaren heeft Prof. Mr. Dr. Raaymakers het volgende geschreven:

„Is het niet in hooge mate onzinnig, dat 100 heeren en dames in Den Haag, een wonderlijk allegaartje van alles door elkaar, wetten moeten maken voor stuvadoors en mijnwerkers, voor bakkers en steenhouwers, over binnenscheepvaart en bankoctrooi, over onderwijs en pachtstelsels, over strafrechtprocedure en handelsmerken? Het wordt hoog tijd, dat daar een eind aan komt.”

Inderdaad: daar moet zoo spoedig mogelijk een einde aan komen. Hoe? Komt men dan niet tot een sociaal parlement? Het is niet onmogelijk. Merkwaardig is het alweer, dat in den Hoogen Raad (de commissie) de drang om daartoe te komen van werkgevers-, zoowel als van werknemerszijde gekomen is.

En is dat begeerde, zij het 't nog vaag aangeduide sociaal-parlement, iets anders als het door den Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid bedoelde „orgaan, voortgekomen uit maatschappelijke instituten, waarin het bedrijfsleven zich zal hebben georganiseerd?" De H. R. v. A. is door Z. E. aangeduid als de instelling, welke tot dat grootere instituut diende uit te groeien.

Wordt de H. R. v. A. gereorganiseerd in den geest als geadviseerd, dan wordt de mogelijkheid tot verdere rustige ontwikkeling geschapen.

Wij hopen, dat ditmaal het advies zal worden opgevolgd.

A. C. DE BRUIJN.

Utrecht.

DE INKOMSTENBELASTING VAN HET DUITSCH RYK.

I.

Tot de 9 wetsontwerpen inzake rijksbelastingen, die na in de Belastingcommissie van den Rijksdag een voorwerp van onderzoek en van onderhandeling te hebben uitgemaakt, thans door den Rijksdag in derde lezing zijn aangenomen, behoort ook een ontwerp tot vaststelling van een nieuw *Einkommensteuergesetz*.

In Duitschland was tot en met 1919 het heffen van inkomstenbelasting den staten en gemeenten voorbehouden. De belangrijke wijziging in de staatsrechtelijke verhoudingen na den oorlog, heeft het zwaartepunt van de bevoegdheden tot belastingheffing verschoven van de staten naar het Rijk. Was het eertijds zóó, dat men zeggen kon, dat het Rijk slechts de beschikking had over die belastingen, welke de staten het toestonden te heffen, van 1919 af staat de suprematie van het Rijk ook op fiscaal gebied, vast. Het Rijk vormt zich een belastingstelsel en de staten, die thans „landen" heeten, en de gemeenten, hebben, naast een hun toegewezen aandeel in de opbrengst van de rijksbelastingen, slechts dié bevoegdheden tot belastingheffing, welke hun door het Rijk worden overgelaten.

In het belastingstelsel, dat het Duitse Rijk zich schiep in een reeks wetten van September 1919 tot Maart 1920, nam de inkomstenbelasting verreweg de belangrijkste plaats in. Op de rijksbegroting voor 1920, waarin we den eersten neerslag zien van het nieuwe belastingstelsel, komt van een totaal aan belastingopbrengst van 33.7 milliard, 12 milliard of 36 pCt. op rekening van de inkomstenbelasting alleen.

Deze inkomstenbelasting week, op hoofdpunten, belangrijk af van de wijze, waarop voordien, in en buiten Duitschland, de inkomstenbelasting gemeenschappelijk geregeld was.

Terwijl aan belastingheffing naar het inkomen in het algemeen het „bronnenprincipe" werd ten grondslag gelegd, — d.w.z. dat als maatstaf voor de belasting werd gesteld het totaal van de inkomsten, voortvloeiende uit bepaaldelijk in de wet genoemde bronnen van inkomsten, — aanvaardde het *Einkommensteuergesetz* van 29 Maart 1920 een belangrijk ruimer inkomensbegrip. Hier werd niet limitatief opgesomd, wat als inkomen in den zin der wet zou worden beschouwd, limitatief opgesomd werd wat *niet* als inkomen in aanmerking kwam. Voor het overige volstond de wet met aanwijzingen en met verwijzing naar verkeersopvattingen.

Dit inkomensbegrip was vrucht van wetenschappelijke economie. Inkomen voor een bepaald persoon over een bepaald tijdvak is de vermeerdering of vermindering van zijn vermogen, — gemeten aan het begin en aan het einde van het tijdvak naar de ruilwaarde van de vermogensbestanddeelen, — plus de in dat tijdvak genoten verteringen en gedane schenkingen.

In de Duitse literatuur wordt deze opvatting algemeen aangeduid als het „Schanz'sche Einkommensbegriff", naar G. Schanz, die in zijn verhandeling: „Der Einkommensbegriff und die Einkommensteuergesetze", in den 13en jaargang van het *Finanz-Archiv*, ten slotte tot deze definitie komt: „Einkommen ist Reinvermögenszugang innerhalb eines bestimmten Zeitabschnitts, einschliesslich der Nutzungen und geldwerten Leistungen Dritter."¹⁾

Ten volle kon dit theoretisch beginsel natuurlijk niet in de wet worden doorgevoerd; de bovenbedoelde, in § 12 der wet limitatief opgesomde uitzonderingen, zijn dan ook aan te merken als even zoovele concessies, op grond van verschillende overwegingen aan de practijk gedaan.

Practische beteekenis had het in de wet aanvaarde ruime inkomensbegrip o.a., doordat winst, gemaakt bij op zichzelf staanden, niet in de uitoefening van een bedrijf verrichten verkoop van zaken, die vermogensbestanddeel waren in den zin van de *Besitzsteuer* van 1913, (winst bij z.g. einzelne Veräusserungsgeschäfte), bij de bepaling van het inkomen in aanmerking kwam. Zoo ook prijzen uit loterijen, en vergoedingen aanvaard door particulieren voor het uitleenen van voorwerpen als een piano, een auto, een roeiboort. En voorts, doordat bij het bepalen van bedrijfswinst, de bedrijfsgoederen bij het begin en bij het einde van het jaar moesten worden gesteld op de ruilwaarde, zoodat op deze wijze aan den dag getreden ongerealiseerde waardevermeerdering onder alle omstandigheden als inkomen werd belast.

Het *Einkommensteuergesetz* van Maart 1920 stelde als belastingjaar het rijksbegrootingsjaar, 1 April-31 Maart. Voor dat belastingjaar werden de belastingsschuldigen aangeslagen, *niet* naar een bij wege van schatting of fictie bepaald inkomen over dat belastingjaar, maar naar het inkomen, dat in het voorafgaande kalender- of boekjaar genoten was. Hiermede werd de inkomstenbelasting geregeld als heffing van achterna.

Met dit heffingssysteem hing ten nauwste samen het stelsel van de vooruitbetalingen. Zoolang een belastingsschuldige zijn aanslagbiljet voor het loopende belastingjaar nog niet had ontvangen, moest hij op de bij de wet vastgestelde belastingstermijnen in Mei, Augustus, November en Februari, voorloopige betalingen doen op den voet van den voor het voorafgaande belastingjaar vastgestelden aanslag.

Ten aanzien van inkomen uit loondienst, nam de vooruitbetaling den vorm aan van inhouding, bij den werkgever, van 10 pCt. van het den arbeider toekomende loon.

Werd de aanslag vervolgens vastgesteld, dan gold deze als definitieve aanslag voor het loopende belastingjaar, en had verrekening plaats met de gedane vooruitbetalingen of ingehouden bedragen, en tevens als voorloopige aanslag voor het komende jaar, op den voet waarvan de voorloopige betalingen voor dat jaar zouden geschieden.

Het aannemen van een zoo ruim inkomensbegrip, en het invoeren van vooruitbetalingen en van loonaf trek, deze beide maatregelen moeten in de eerste plaats worden beschouwd, — de een op het terrein voor de heffing, de ander op dat voor de invordering, — als uiting van ernstig pogen om de grondgedachte van de inkomstenbelasting als belangrijkste factor in

¹⁾ Ten onzent heeft in 1918 Mr. Dr. Ant. van Gijn voor een hieraan nauw verwant inkomensbegrip de aandacht gevraagd. In „Het Renteprobleem in de leer der Financiën" komt hij via de agio-theorie van Von Böhm Bawerk tot de stelling, dat „het inkomen uit een vermogensbestanddeel over een tijdvak is, wat de aan het einde van dat tijdperk beschikbare tegenwoordige en toekomstige diensten van dat vermogensbestanddeel te zamen met den genoten dienst, meer waard zijn dan de bij het begin beschikbare tegenwoordige en toekomstige diensten."

een stelsel van draagkrachtbelastingen, zoo ver mogelijk te verwezenlijken. Voorts was hieraan niet vreemd het streven, dat ten slotte bij elke belastingheffing voorziet en voorzitten moet, om binnen de grenzen van de als rechtvaardig aangenomen normen, een zoo hoog mogelijke belastingopbrengst te bereiken. De toestand, waarin Duitschland zich na den vrede van Versailles bevond, bezwaard enerzijds met de in den oorlog opgehoopte rijksschulden, anderzijds met de uit de nederlaag voortvloeiende verplichtingen, was van dien aard, dat de capaciteit tot belastingheffen tot het uiterste moest worden opgevoerd. In dit licht moet men ook het tarief bezien, waarnaar de inkomstenbelasting werd geheven. Na aftrek van een belastingvrije som van 1500 M., werd een progressief tarief toegepast van 10 tot 60 pCt.

Aan de eerste Deutsche rijksinkomstenbelasting is geen periode van rustige ontwikkeling te beurt gevallen. Wanneer we kennis nemen van de talrijke wettelijke voorzieningen, van de Novelle van 21 Juli 1920 tot de 2e Steuernotverordnung van 19 December 1923, waardoor het Einkommensteuergesetz goeddeels buiten effect werd gesteld, dan blijkt dat de meerderheid van die maatregelen werd ingegeven door de verslechtering van de economische toestanden in Duitschland en met name door den niet te stuiten val van de mark.

Voor een deel zijn de in die jaren getroffen wettelijke voorzieningen aan te merken als stadia in de ontwikkeling van de Deutsche inkomstenbelasting. Reeds door de Novelle van 24 Maart 1921 werden de grondslagen der wet aangetast. Het inkomensbegrip werd ingeperkt, in de eerste plaats doordat bij de bepaling van het inkomen de bovenvermelde „einzelne Veräuszerungsgeschäfte" verder buiten beschouwing werden gelaten, tenzij aanwezig was wat men in het dagelijksch leven speculatie noemt; en voorts doordat, bij het bepalen van bedrijfswinst, ongerealiseerde waardevermeerdering van bedrijfsgoederen verder buiten aanmerking bleef; de bedrijfsgoederen werden in rekening genomen tegen den aanschaffingsprijs, tegen den marktprijs alleen indien deze lager was.

Bij dezelfde novelle werd wijziging gebracht in het stelsel van heffing. Het belastingjaar, bleef 1 April—31 Maart, maar het inkomen, dat aan den aanslag werd ten grondslag gelegd was niet langer dat van het aan het belastingjaar voorafgaande kalender- of boekjaar, maar dat van het kalender- of boekjaar dat in het belastingjaar eindigde. M.a.w., het inkomen waarover geheven werd, werd een jaar vooruit geschoven. In de Novelle van 20 December 1921 ging de wetgever nog een stap verder. Het belastingjaar werd van 1 April—31 Maart teruggebracht op 1 Januari—31 December, zoodat van dat oogenblik af het belastingjaar en het jaar van het belaste inkomen als regel samenvallen.

Het stelsel van de inhouding op het loon onderging verschillende opeenvolgende wijzigingen. De belangrijkste was die bij Novelle van 21 Juli 1921; het bij den werkgever ingehouden loon zou niet langer vooruitbetaling zijn op den later vast te stellen aanslag, het werd de belasting-zelf, — voorzoover althans het jaarloon 24.000 M. niet te boven ging.

De 2e Steuernotverordnung van 19 December 1923, die in verband met de catastrophale waardevermindering van het geld in den loop van 1923, de regelmatige toepassing o.a. van het Einkommensteuergesetz opschortte, gaf een bijzondere regeling voor de vooruitbetalingen, die in den loop van 1924 zouden moeten worden gedaan, en wijzigde tevens het stelsel van de inhouding van de belasting op het arbeidsloon. Het stelsel zooals het toen werd geregeld en bij de 2e Steuermilderungsverordnung van 10 November 1924 slechts lichtelijk werd gewijzigd, is van kracht tot de inwerkingtreding van de nieuwe wet.

Van het loon wordt de eerste 60 M. per maand vrijgelaten, als belastingvrije som voor den arbeider zelf. Van het overige wordt 10 pCt. als belasting geheven; voor vrouw en elk kind wordt dit tarief met telkens 1 pCt. verminderd.

Wanneer derhalve een gehuwd arbeider met 4 kinderen een loon verdient van 300 M. per maand, wordt de van hem per maand in te houden belasting als volgt berekend:

$$\begin{aligned} 300 \text{ M.} &- 60 \text{ M.} = 240 \text{ M.}, \\ 10 \text{ pCt.} &- (1 + 4) \text{ pCt.} = 5 \text{ pCt.}; \\ &\text{in te houden belasting per maand:} \\ &5 \text{ pCt. van } 240 \text{ M.} = 12 \text{ M.} \end{aligned}$$

Zooals bekend, is 15 November 1923 in Duitschland de rente-mark ingevoerd. De regeling van den sinds 1923 bestaanden fiscalen uitzonderingstoestand heeft de Deutsche Regeering willen aanhouden, tot redelijkerwijze kon worden aangenomen, dat de nieuwe munteenheid zich handhaven zal.

Dit oogenblik acht de regeering thans gekomen. Met de in den aanvang dezes bedoelde 9 wetsontwerpen inzake rijksbelastingen wordt in de eerste plaats beoogd de belastingheffing in Duitschland weder in normale banen terug te voeren, en voorts in het belastingstelsel die wijzigingen aan te brengen, welke na de verkregen ervaring en met het oog op de gewijzigde economische toestanden en politieke inzichten, noodzakelijk en wenschelijk worden geacht.

Voor de inkomstenbelasting zijn van belang het Steuerüberleitungsgesetz en het nieuwe Einkommensteuergesetz.

Volgens het Steuerüberleitungsgesetz zal de eerste regelmatige aanslagsregeling in de inkomstenbelasting weder plaatsvinden voor het over 1925 genoten inkomen. Voor de vooruitbetalingen gedurende dat jaar wordt een bijzondere regeling gegeven; een definitieve aanslag toch over 1924, die onder normale omstandigheden tevens maatstaf zou zijn voor de vooruitbetalingen gedurende 1925, wordt niet opgelegd. De zaak is deze, dat de 2e Steuernotverordnung een definitieven aanslag over 1924, en verrekening met de gedurende dat jaar gedane vooruitbetalingen, wel had in uitzicht gesteld. De toezegging wordt echter niet gestand gedaan; de voorloopige betalingen worden eenvoudig gehouden. Deze in een rechtsstaat, ondanks wettelijke sanctie, ontoelaatbare handelwijze, die bovendien het stelsel van de vooruitbetalingen voor geruimen tijd in discredit zou kunnen brengen, wordt door de Regeering aldus verdedigd, dat aanslagsregeling zonder twijfel leiden zou tot de verplichting om aanzienlijke bedragen te restitueeren, en dit bezwaarlijk gaat wijl het geld reeds is uitgegeven. Slechts in die gevallen waarin het verschil tusschen wat vooruitbetaald is en wat betaald zou moeten worden, zeer sterk spreekt, zal op verzoek gedeeltelijke restitutie kunnen volgen. Dit alles wordt in het Steuerüberleitungsgesetz eufemistisch genoemd „vereenvoudigde aanslagsregeling", wat niet slecht gevonden is.

A. STAPEL.

(Slot volgt).

OVER DE Z.G. BAROMETER-COMMISSIE.

De heer W. F. Detiger te Amsterdam schrijft ons:

Het denkbeeld van de instelling eener Barometer-Commissie is tegenwoordig in de mode. Toch stamt dit denkbeeld niet van den allerlaatsten tijd. De praeadviesen voor de jongste vergadering van de Nationale Vereeniging tot bestrijding der Werkloosheid geven een nauwkeurig overzicht van de voor- en oorlogsche pogingen tot statistische beschrijving der conjunctuur-verschijnselen. Het werkje van het Internationaal Arbeidsbureau, getiteld „Les Baromètres économiques" vult de kennis hieromtrent vrij volledig aan. Z66 was men in wetenschappelijke en

zelfs in officieele kringen overtuigd van het nut van de verzameling en benutting der economische feiten en gegevens, dat reeds in 1908 de Fransche Regeering instelde een Commissie, die had na te gaan, wat gedaan kon worden om de gevolgen der crisis, voor zoover deze zich in werkloosheid openbaarden, te verzachten. Als gevolg van den arbeid dezer Commissie werd bij de „Statistique Générale de la France” een permanente Commissie ingesteld voor de bestudeering der gegevens, welke op de nadering van een crisis zouden wijzen. De Oud-Minister van Arbeid Leon Bourgeois sprak daarvan op een der vergaderingen der Internationale Conferentie ter bestrijding der Werkloosheid, in 1910 te Parijs belegd. En waar de Nederlandsche Staatscommissie over de Werkloosheid, in 1909 benoemd, in haar lijvig rapport getuigenis aflegt van een naarstig benutten van wat op de gedurende haar arbeid gehouden twee internationale Werkloosheidscongressen (1910 te Parijs en 1912 te Gent) aan buitenlandsche ervaring en kennis werd uitgedragen, behoeft het dus niet te verwonderen, dat ook het denkbeeld eener Crisiscommissie (van Barometer-Commissie is nog geen sprake) naar vaderlandschen bodem werd overgebracht. En natuurlijk werd ook overgebracht de naïeve voorstelling, die men zich van het nuttig effect zulk eener Commissie had gevormd. In haar eindrapport zegt de Staatscommissie: „Wanneer een Werkloosheidsraad, onder de medewerking van zijn deskundige leden, een crisiscommissie instelt, om alle verschijnselen, die een crisis begeelden en vooral die, welke er aan voorafgaan, te bestudeeren, zal een stap gedaan zijn naar een doel, dat, al moge het nu nog slechts een theoretische mogelijkheid schijnen, op den duur praktische resultaten zal kunnen hebben, *al ware het alleen om de werkloosheidszorg te waarschuwen, dat er gevaar van werkloosheid in uitgebreiden omvang in aantocht is en dat men zich op het nemen van speciale maatregelen van verweer heeft voor te bereiden.*”

Dat lijkt heelemaal op de voorstelling van zaken, die de heer Oudegeest in zijn praeadvies geeft, n.l. dat men, op den economischen barometer kijkende, zich tegen een opkomende conjunctuur-bui, de crisis, kan wapenen door een parapluie op te steken (bijtijds economische weermiddelen te beramen). Trouwens hoe naïevelijk-stellig men overtuigd is van de praktische beteekenis van den arbeid der Barometer-Commissie blijkt uit de instelling (midden in de oorlogsjaren, n.l. in 1917) van een Instituut voor Crisisonderzoek door den Nederlandschen Werkloosheidsraad en niet het minst uit de installatie-rede van den toenmaligen Voorzitter van den Raad, Prof. Treub, in welke installatie-rede geen plaats is voor twijfel aan het effectieve praktische nut, dat het Instituut voor Crisisonderzoek zal sorteeren ter tempering van de gevolgen der crisis, meer in het bijzonder ten opzichte der werkloosheid.

Bezien in dit historische licht doet het enigszins vreemd aan, dat, terwijl men in 1914 en 1917 precies wist, wat men met zulk een Barometer-Commissie voor had, en aan haar praktisch nut niet twijfelde, terwijl de Nederlandsche Werkloosheidsraad in 1917 zelfs uitvoering aan het denkbeeld der Staatscommissie gaf, in 1925 het Bestuur van de tot dien Werkloosheidsraad behorende Nationale Vereeniging zich nog eens doet voorlichten over de vraag, of aan dat denkbeeld wel uitvoering moet worden gegeven en zoo ja, waarom en hoe.

Nu moet men bij een discussie over de onderwerpelijke zaak zorgvuldig waken tegen misvatting, als gevolg van ongepreciseerde definities of praten in de ruimte. Als men met de instelling van een economischen barometer louter en alleen beoogt een poging tot zoo nauwkeurig en zoo uitgebreid mogelijke statistische beschrijving der conjunctuur-verschijnselen en tot het zoo mogelijk samentrekken der onderscheidene curven tot één of meer resultanten, dan

zal niemand dunkt ons zich tegen zulk een poging verzetten. Hoe gedegener onze kennis omtrent het economisch leven is, hoe meer waarborgen er worden geschapen tegen het maken van uit onkunde voortvloeiende fouten. Maar als men aan het Barometerdenkbeeld wil verbinden een waarschuwings- en voorzorgsmogelijkheid tegen de nadeelige gevolgen van crises; als men, zooals Prof. Meyers het uitdrukte, het economisch eksterioog van den President der Nederlandsche Bank wil vervangen door een economisch weerglas, dat beter, objectiever en tijdiger waarschuwt tegen depressie-verschijnselen, dan moet men dat precies zeggen, zooals de Staatscommissie dat precies beoogde, zooals Prof. Treub het in 1917 uitdrukte en zooals tal van schrijvers het den laatsten tijd beweren. Maar dan moet men van de tegenpartij billijken, dat zij zich niet bezighoudt met al de statistische franje, waarmede deze zaak omkleed wordt, maar met de kern der kwestie. En die bestaat nergens anders in dan in de overtuiging, althans verwachting, dat een Barometer-instituut op grond van zijn studie van den loop en de volgorde der crisisverschijnselen bijtijds zal kunnen waarschuwen tegen de economische gevolgen er van, waardoor zoodanige voorzorgsmaatregelen kunnen genomen worden, dat de golvingen in het economisch leven minder hevig zullen worden.

Die overtuiging lijkt ons volkomen misplaatst, de verwachting volmaakt ijdel.

Voor een juist verstand van zaken dient men nog een begripsbepanking te aanvaarden. Men onderscheidt exogene en endogene crises. De exogene crises worden veroorzaakt door invloeden, die niet uit den natuurlijken gang van het economisch systeem voortvloeien. Ze komen van buiten af, vloeien voort uit catastrofale verschijnselen, als oorlog, woelingen, misoogsten, economische catastrophes als gevolg van b.v. een algemeene speculatie-ziekte (John Law, Tulpenhandel, enz.), het plotseling aanboren van groote goudmijnen, enz. Deze en andere buiten den normalen gang van het productie-proces staande catastrophale verschijnselen veroorzaken, met haar nasleep van gevolgen, crises, die zeker buiten het permanente waarnemingsgebied vallen. Daartegen voorzorgsmaatregelen te nemen, achten ook de grootste optimisten onmogelijk. En toch was bij de bespreking der bovenbedoelde praeadvies het beroep op de huidige crises, gevolg van een der ernstigste catastrophes uit de geschiedenis der mensheid, niet van de lucht.

Waar het in het onderhavige geval om gaat, zijn de endogene crises, die voortvloeien uit de normale up en downs van het economisch leven. Die wil men beteugelen, althans temperen, wat naar ons oordeel nooit zal lukken, zoolang de huidige productiewijze ongewijzigd blijft. Wij willen niet treden in een beoordeeling of waardeering van het z.g. kapitalistische productie-proces. Wij nemen het als bestaande aan en constateeren, dat geen der crisistemperaars, ook de „Marxistische” heer Oudegeest niet, dat productieproces wil omvormen, vóór hij de mogelijkheid tot tempering der crises aanwezig acht. Het fundamentele verschil tusschen ons en de crisistemperaars nu is, dat wij op gezag ook van moderne deskundigen omtrent de crisisverschijnselen (Spiethoff, Mombert enz.) de economische up en downs, voortvloeiende uit de huidige productiewijze en leidende tot periodieke crises, een normaal verschijnsel achten, inhaerent aan de huidige productiewijze en daarvan niet te scheiden.

Die productie op speculatie voor de wereldmarkt steunt uitsluitend en alleen op het eigenbelang van den producent, die produceert, zoolang hij winst kan maken en staakt met produceeren, zoodra het geen voordeel meer oplevert. Elk overzicht van de behoefte ontbreekt, bovendien wordt de afstand tusschen grondstof en afgewerkt product steeds grooter, zoodat de kennis der behoeften-verzadiging niet het automatisch middel kan zijn tegen overproductie.

De crisis nu is het middel daartegen, een middel, dat zich geheel aansluit aan den stimuleerenden factor, die het productieproces beheerscht, het eigenbelang van den producent. Dat eigenbelang is er feitelijk steeds op uit het evenwicht tusschen vraag naar en aanbod van goederen te verbreken, de crisis is het zelf registreerende middel om dat evenwicht te herstellen. Als het eigenbelang gespeend van elk behoeften-overzicht heeft geproduceerd over de grens heen, dalen de prijzen, het nut en voordeel van verder produceeren wordt problematiek. De producenten wenden zich dus van de bewuste productie af, maken den stock op, krimpen den aanmaak in, ja werpen zich op andere artikelen, die wel loonend zijn, net zoolang, totdat de beperktheid van het product de prijzen weer doet stijgen, daardoor de productie weer loonend wordt en van voren af aan weer wordt geproduceerd, in zoodanig tempo, dat soms vrij spoedig de behoefte-grens weer is overschreden.

Wie de economische crisisverschijnselen wil vergelijken met de natuurlijke, moet niet een parallel trekken tusschen economische en atmosferische verschijnselen, maar moet de economische up en downs vergelijken met eb en vloed. Dezelfde geregeld terugkeerende hoog- en laagstand, die uit elkaar voortvloeien. De onregelmatig voorkomende springvloeden zouden dan kunnen vergeleken worden met de exogene crises als gevolg van catastrophale verschijnselen.

Dat het in ons verwarrend-ingewikkeld proces van goederen-voorziening, geheel gebaseerd op productie-vrijheid naar individueel inzicht, niet tot een chaos leidt, komt, doordat de crises als automatische regulatoren werken, tijdig de productie-energie stopzetten, afleiden naar een anderen tak van voortbrenging, daarna weer door de groeiende prijzen het eigenbelang opnieuw prikkelen en in het algemeen rationeel stimuleerend werken. Ze voeden de psychologische factoren in het economisch proces.

Voor wie gelooft in het nut en de juistheid van het huidig productie-systeem, moet het bovendien al heel onwenselijk voorkomen, de crises te temperen of weg te nemen. Want behalve dat ze het eigenbelang der producenten, den hartslag van de productie, voortdurend prikkelen, hebben de perioden van open neergang, waarin de menschelijke energie tot den hoogsten graad wordt opgewekt met voor de menschheid verbijsterende resultaten, ook op zichzelf groote voordeelen, die bij een nivelleering van het productieniveau zoo al niet verdwijnen dan toch sterk zullen verminderen. Ook op het gebied van de techniek werkt het eigenbelang als een zweep, 't zij dat de ingenieusheid wordt gestriemd in den tijd van neergang en malaise, 't zij ze tot het uiterste wordt opgevoerd door de onmatige begeerten, die het tijdperk van opgang begeleiden.

Wij willen niet onderzoeken, of de nadeelen van die tot regelmaat geworden onregelmatigheden in de productie niet grooter kunnen zijn dan de voordeelen. Maar die nadeelen te ondervangen door de regelmatigheid in de productie te vergrooten, achten wij onmogelijk; dat kan niet zonder met het badwater ook het kind over boord te gooien: aan de huidige productiewijze zitten de onregelmatigheden, de crises, onverbrekelijk vast.

Een barometer-instituut, dat op den grondslag van de huidige productiewijze door de verspreiding van kennis omtrent de crisisverschijnselen moet medehelpen, om de endogene crises te vervlakken, staat voor een onmogelijke taak. Als er invloed op de hoogte en de hevigheid der crises is uit te oefenen, moet dat komen van de productie-kartels, die de markt beheerschen en de behoefte dus overzien, of van de banken, die in het fourneeren der liquide middelen het middel bezitten, de productie te leiden. Of dit laatste mogelijk is, is voor de economen van gezag nog een

open vraag. Maar in elk geval, als het mogelijk is, dan hebben die kartels en de bankwereld die direct bij de bron zitten, ja die beheerschen, de bemoeiing van een barometer-instituut niet noodig.

Bovendien, de crisistemperaars houden ook te weinig in het oog, dat de productie voor de wereldmarkt geschiedt, dus een positief internationaal karakter draagt. Moge in het algemeen, dus ook internationaal, heel weinig tegen de gevolgen der crises te doen zijn, nationaal behoeft men aan pogingen tot afslijpen der conjunctuurtoppen niet te denken. De crises hebben blijkens de beschrijving, die Spiethoff in den nieuwsten druk van het „Handwörterbuch der Staatswissenschaften“ er van geeft, bijkans steeds een internationaal verloop. Landen als Amerika, die de internationale productie en geldmarkt voor een deel beheerschen, mogen nog de illusie zoeken in een nationale bestudeering en beschrijving der crisisverschijnselen, een land als het onze, klein, economisch afhankelijk, gespeend van grondstoffen, economisch beheerscht vooral door het achterland, kan van nationale crisisstudie weinig anders dan theoretisch-wetenschappelijk nut trekken. Beteekenis voor praktische maatregelen ten behoeve der werkloosheid of anderszins kan zulk een nationale kennis der conjunctuur-verschijnselen niet hebben.

Eindelijk, indien inderdaad de crisis zou zijn te voorspellen, de maatregelen tot afweer intijds zouden kunnen genomen, zou men dan denken, dat het iets gaf? Spiethoff beschrijft in een tijdperk van 92 jaar (van 1822—1913) 10 crises, die in het algemeen gesproken 51 goede en 41 slechte jaren hebben opgeleverd. Men zou zoo zeggen, dat er ervaring genoeg is op dit punt. Dat de economen, de sociaal-economen vooral, en in het bijzonder de economische wereld-hervormers onder de versche indrukken van de oorlogs- en naoorlogsche crisis weer allerlei oude en nieuwe stokpaardjes van stal halen, beteekent nog niet, dat men op die paardjes thans een beteren weg zou kunnen berijden dan dien van den evolutionnaireren voortgang ook op economisch gebied. Er is ervaring genoeg omtrent de crisis-verschijnselen en hun gevolgen en toch wordt de menschheid elken keer weer het dupe der crisis, die in zich draagt het fatum der noodwendigheid. Om de gevolgen af te wenden, zou men moeten, waarschuwen veel vroeger van te voren dan algemeen erkend mogelijk is. Maar bovendien, wie zal zich nu toch storen aan die waarschuwing, dat heeft men nooit gedaan. De ongeluksprofeten op economisch gebied hebben immer voor doovemans-ooren gesproken. Zoo lang iemand, gedreven puur en alleen door zijn eigenbelang, nog kans ziet, zijn oogst binnen te halen, zal hij het doen, ook al begint het op zijn buurmans akker te regenen. Nu kan men spreken van allerlei overheidsmaatregelen en voorschriften. Maar als men daarvan zijn hulp moet hebben, komt men van lieverlede op het gebied der productie-bemoeiing en -beïnvloeding. Dan behoudt men niet meer den grondslag, waarop thans het vraagstuk nog rust: de vrije onbelemmerde productie naar individueel inzicht en persoonlijk belang. Als men dien grondslag verlaat, krijgt het heele probleem een ander aspect.

Ten slotte, als men zich aan waarschuwing en voorspelling stoorde, dan zou waarschijnlijk op zichzelf al een crisis ontstaan als gevolg van den angst en de paniek, die onvermijdelijk zullen volgen. Ieder zal trachten, of om nog net binnen te zijn voor de bui, of om intijds te schuilen, in elk geval om zijn haasje te redden. Wij hebben in de oorlogstijden gezien, waartoe zulk een drang leiden kan. „Tot overheidsmaatregelen“, zal men zeggen „laten die er dan maar komen“. Alles goed en wel, maar dan verlaat men weer den grondslag van het huidige productieve systeem. En in ons betoog hebben wij het aanhangige vraagstuk juist uitsluitend willen bezien in dit raam.

Moet het in een andere lijst gevat worden, dan dient men vooraf die lijst er om heen te zetten.

Wij hebben het in het begin gezegd en wij moeten het nog even herhalen. Wij hebben gesproken over het Barometer-Instituut, dat niet alleen registreert de economische en dus ook de crisisverschijnselen, maar dat ook waarschuwt voor economisch noodweer, dat voorspellingen doet omtrent te verwachten economische depressies, opdat men intijds en op den duur maatregelen daartegen of tegen de gevolgen kan nemen. Daarover behoort het te gaan. En niet over de nuttigheid of noodzakelijkheid van verbetering der statistiek, over betere waarneming en registratie van de symptomen, die het bedrijfsleven vertolken. Het is onredelijk, een betoog over de barometer-taak te beantwoorden met een betoog over de statistiek, zooals in de aangehaalde praecadviezen en ter vergadering geschiedde. Ook daarom reeds, omdat hij, die een betoog houdt ten gunste eener verbeterde economische statistiek wel weinig tegenspraak zal onder vinden.

W. F. DETIGER.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.

DE ZWEDSCHE LUCIFERSTRUST.

De natuurlijke hulpbronnen van Zweden hebben het land gemaakt tot een groot exporteur van grondstoffen, als ijzererts en hout en van fabrikaten daarvan, als ruw ijzer en staal, houtpulp en papier. Doch anderzijds is de Zweedsche industrie in staat gebleken op vreemde markten te concurreren en is zij in verschillende gevallen de eenige producenten van goederen, die het voortbrengsel zijn van hooge technische bequaamheid, organisatie en geschoolden arbeid. Telefoons, melkcentrifuges, elektrische machines en last, but not least, lucifers, zijn Zweedsche producten, die over de geheele wereld welbekend zijn. Van deze industrieën is de lucifersnijverheid de oudste en grootste.

De geschiedenis van de Zweedsche lucifersindustrie gaat terug tot 1844, toen G. E. Pasch een patent verkreeg op een uitvinding, welke de beginselen bevat voor de moderne productie van lucifers. De praktische uitwerking werd in 1855 gevonden en gepatenteerd door J. E. Lundström, die de oprichter werd van de fabriek te Jönköping en reeds in 1850 verbindingen aanknoopte met Bryant & May te Londen, aldus den grondslag leggende voor den luciferuitvoer. Het duurde niet lang, of de Zweedsche lucifers in de welbekende doosjes, die den naam van „Zweedsche lucifers” zelfs hebben gegeven aan buitenlandsche producten van dezelfde soort, werden op buitenlandsche markten geïntroduceerd. Het gevolg was, dat over het geheele land nieuwe fabrieken werden opgericht, die echter later wegens de heftige concurrentie verdwenen, of wel langzamerhand werden opgeslokt door grootere ondernemingen.

Niet echter alleen binnenslands was de concurrentie groot, doch verschillende andere landen begonnen een eigen luciferindustrie. De voornaamste exporteurs in Europa waren Oostenrijk-Hongarije, België, Noorwegen en Finland, doch hun gezamenlijke uitvoer overtrof den Zweedschen nimmer. De scherpste concurrentie kwam uit een niet-Europeesch land, nl. uit Japan met zijn groot aanbod van goedkoop arbeid en gelegen op korten afstand van de belangrijke Aziatische markten. Dit feit is van groote betekenis geweest voor de ontwikkeling van de Zweedsche industrie gedurende de laatste twintig jaren, daar het voor de producenten noodzakelijk werd zich te vereenigen, ten einde de van daar dreigende concurrentie te bestrijden. In 1903 werd de eerste poging in deze richting gedaan door concentratie van verschillende maatschappijen tot één onderneming, de Jönköping en Vulcan Lucifers Maatschappij. De volgende stap werd tien jaar later genomen, in 1913, toen de overblijvende maatschappijen werden overgenomen door een nieuwe, de Vereenigde Zweedsche Lucifersfabrieken

In 1917 werd de geheele industrie in één hand gebracht. Tot dit doel werd een holding company opgericht onder den naam van Svenska Tändsticks-aktiebolaget of, met den naam waaronder zij in het buitenland bekend is, de Zweedsche Lucifersmaatschappij (Swedish Match Company), welke alle aandelen van de Vereenigde Zweedsche Lucifersfabrieken overnam en al de gewone aandelen van de Jönköping en Vulcan Lucifers Maatschappij. De maatschappij had bij haar oprichting een kapitaal van 45 mill. Kronen en een reservefonds van 61.470.000 Kronen.

De ontwikkeling van de Zweedsche lucifersindustrie is een zeer goed voorbeeld van de voordeelen van productie op groote schaal, zoowel als van verticale concentratie, zoodat de opneming ervan in een economisch handboek zeer wel te verdedigen zou zijn. Reeds in 1903, toen het concentratieproces een aanvang nam, stond de techniek der industrie op een zeer hoog peil. Als voorbeeld zij vermeld, dat een speciale machine, door een Zweedsch ingenieur in 1872 uitgevonden, thans nog wordt gebruikt en als de meest volmaakte in haar soort wordt beschouwd. Er bestonden derhalve slechts weinig vooruitzichten op nieuwe uitvindingen als middel tot verlaging der productiekosten. Door voortdurend de soorten lucifers en doosjes aan den smaak der consumenten in verschillende landen aan te passen — in 1913 werd gebruik gemaakt van negen duizend verschillende etiketten — en door zeer economisch met het hout als grondstof om te gaan, kon veel gedaan worden om de scherpe concurrentie te bestrijden. De meest belangrijke oorzaak van de merkwaardige ontwikkeling gedurende de laatste twintig jaren moet echter gevonden worden in de consolidatie der industrie. Deze consolidatie heeft een concentratie der productie in de meest moderne en efficiënte fabrieken mogelijk gemaakt, terwijl de oude en kleinere zijn stilgelegd. Een industrie als de lucifersindustrie is in hooge mate afhankelijk van een efficiënte verkooporganisatie over de geheele wereld. Op dit deel van het bedrijf heeft de oprichting der Zweedsche Lucifersmaatschappij zeer grooten invloed uitgeoefend door de eliminatie van de concurrentie tusschen de Zweedsche maatschappijen in vreemde markten en door ontwikkeling der bestaande organisatie. De maatschappij heeft er op aangestuurd, overal haar eigen verkooporganisatie te hebben, ten einde de vraag in de verschillende markten te kunnen bestudeeren en haar producten aan de klimatologische omstandigheden, den smaak der bevolking, enz., aan te passen.

De concentratie is ook van groot belang geweest voor de voorziening met grondstoffen. Heden ten dage is de industrie geheel onafhankelijk van het buitenlandsche espenhout. Als resultaat van voortdurend experimenteren is het thans mogelijk, het Zweedsche espenhout te gebruiken en zelfs is het mogelijk, al worden nog groote hoeveelheden hout door de eigen inkooporganisatie der maatschappij in Finland, Rusland en Polen en de Baltische landen gekocht, zoo noodig al het hout uit Zweden te betrekken. De maatschappij is zelf eigenares van uitgestrekte wouden, waarin zij een groote houtreserve bezit. De chemicaliën worden door dochterondernemingen vervaardigd en zelfs de machines worden, of in de werkplaatsen der lucifersfabrieken, of door dochtermaatschappijen geconstrueerd. De maatschappij bezit ook een sulphiet- en papierfabriek, drie lithografische drukkerijen en andere hulpbedrijven, welke productie de behoeften der Zweedsche industrie overtreft, zoodat het overschot wordt verkocht aan de buitenlandsche concurrentie.

Aldus is de Zweedsche lucifersindustrie erin geslaagd, zich geheel selfsupporting te maken, van de productie der grondstof af tot den verkoop van het eindproduct toe, doordat zij geheel in één hand is geconcentreerd. En deze monopolisatie is zonder eenig schadelijk gevolg voor de consumenten doorgevoerd:

de lucifers zijn even goedkoop en van dezelfde goede hoedanigheid als te voren. De voordeelen, van het producentenstandpunt gezien, blijken duidelijk uit een vergelijking met Japan, waar de industrie thans nog over een groot aantal verschillende ondernemingen is verdeeld. Gedurende de tien aan den oorlog voorafgaande jaren steeg de Japansche productie met 10 pCt.; die der Zweedsche maatschappij liep in dezelfde periode met 100 pCt. op. Ondanks het feit, dat Japan dichter bij de Oostersche markten is gelegen, heeft Zweden Nederlandsch-Indië geheel veroverd en leverde het vóór den oorlog bijna een derde van de in Britsch-Indië ingevoerde lucifers. Gedurende den oorlog werd deze markt aan de Japanners verloren, doch in 1923 had Zweden zijn vroegere positie herwonnen.

Aangezien lucifers een zeer geschikt object om te belasten zijn, heffen de meeste Europeesche en niet-Europeesche landen hooge invoerrechten, welke in verschillende gevallen absoluut prohibitief zijn. De toenemende productie heeft het voor de Zweedsche Lucifersmaatschappij noodzakelijk gemaakt, de productie naar de beschermde landen te verleggen en uitbreiding van haar buitenlandsche belangen is dan ook een karakteristiek van de naoorlogsjaren. Voor deze ontwikkeling hebben ook andere oorzaken bestaan, nl. de gelddepreciatie in verschillende Europeesche landen, welke gelegenheid tot kapitaalsbelegging bood. Gemeten aan de productie- en uitvoerstatistieken hebben de Zweedsche fabrieken der maatschappij haar bedrijvigheid sinds 1913 niet vergroot. De internationale lucifershandel heeft thans echter slechts twee derden van den vooroorlogsomvang en het feit, dat de Zweedsche uitvoer op hetzelfde peil staat als in 1913, toont aan, dat Zweden in staat is geweest zijn aandeel in den wereldhandel aanzienlijk te vergrooten, terwijl de uitvoer van Japan b.v. thans slechts de helft van vóór den oorlog is. Doch de invoerbelemmeringen hebben de Lucifersmaatschappij ook gedwongen fabrieken in de desbetreffende landen op te richten en deze buitenlandsche fabrieken hebben thans een grootere productie dan de Zweedsche. De volgende cijfers geven een beeld van de ontwikkeling sinds het concentratieproces begon, zelfs wanneer men rekening houdt met de waardedaling van het geld. De Maatschappij controleert thans meer dan een derde der wereldproductie. Waarde in Kronen van de door de fabrieken in Zweden en in het buitenland verkochte lucifers.

1903	9.284.000	1921	111.376.000
1913	18.208.000	1922	125.369.000
1919	89.296.000	1923	132.620.000
1920	137.646.000		

Hoeveelheden (in 1000 tons) van uit Zweden uitgevoerde lucifers.

1901/05 (gemiddeld)	.. 17,8	1921	20,0
1913	.. 34,6	1922	29,4
1919	.. 28,5	1923	30,2
1920	.. 36,4	1924	33,2 ¹⁾

De groote expansie na den oorlog maakte kapitaalverhooging noodzakelijk. In 1923 werden 45 mill. Kronen aandelen tegen den koers van 120 pCt. uitgegeven, doch daar deze emissie onder de bestaande omstandigheden te groot voor de Zweedsche markt werd geacht, werd 40 pCt. der aandelen te Londen geplaatst door de heeren Higginson & Co. De Zweedsche lucifersaandeelen waren de eerste Zweedsche aandelen, welke op een buitenlandsche beurs werden geïntroduceerd. Sindsdien zijn de aandelen der maatschappij ook ter beurze van Genève geïntroduceerd. De laatste emissie vond plaats in 1924, toen een nieuw soort aandelen werd geschapen, ten einde de maatschappij in staat te stellen een grooter deel van het kapitaal in het buitenland te plaatsen. De Zweedsche wet verbiedt nl. aan buitenlanders, meer dan 20 pCt. van de stemmen uit te

¹⁾ De daling in 1924, vergeleken bij 1913, is het gevolg van een verandering in het gewicht van de lucifers.

brengen in maatschappijen, welke een groot grondbezit hebben. Dientengevolge hebben de nieuwe aandelen, de zoogenaamde B-aandelen, slechts 1/1000 stemrecht, vergeleken bij de oude aandelen, de zoogenaamde A-aandelen. 90 mill. Kr. B-aandelen werden tegen 125 pCt. uitgegeven en het meerendeel hiervan werd in Engeland geplaatst.

Hierboven deelden wij mede, dat de maatschappij na den oorlog haar bedrijvigheid in vreemde landen zeer heeft uitgebreid. Zij heeft b.v. een fabriek op Ceylon aangekocht en 4 in Burmah, welke worden gemoderniseerd en heeft 4 nieuwe gebouwd, waarvan er reeds 2 in bedrijf zijn. In Japan is zij geïnteresseerd in 3 der meest belangrijke concerns en onder de landen, waar de maatschappij thans vasten voet tracht te krijgen, worden Nederland, België, Zwitserland en Peru genoemd. In 1923 werd de organisatie van de trust gewijzigd, in zoverre de meeste buitenlandsche belangen aan een nieuwe Amerikaansche maatschappij, de International Match Corporation, werden overgedragen. Meer dan de helft van het oprichtingskapitaal ten bedrage van 28.200.000 dollar werd door de Swedish Match Co. overgenomen, welke ook een door de Amerikaansche maatschappij voor investeringen in Noord- en Zuid-Amerika en het verre Oosten opgenomen leening garandeerde. Deze leening is thans echter ingewisseld tegen preferente aandelen zonder stemrecht. In Juli j.l. gaf de International Match Corporation een nieuw bedrag aan preferente aandelen uit, waardoor de middelen der maatschappij met 20.25 miljoen dollar vermeerderden. Deze emissie vond plaats voor het financieren van de laatste groote transactie, nl. het overnemen van het Poolsche lucifersmonopolie, dat onlangs door de "sejm" in het leven werd geroepen. Voor dit doel wordt een nieuwe Poolsche maatschappij opgericht, waarin de International Match Corporation en de Swedish Match Co. ieder voor de helft van het kapitaal deelnemen. Na een uitkeering van 5 miljoen zloty aan den Staat en van een dividend van 12 pCt. worden de winsten gelijkelijk tusschen den Staat en de maatschappij verdeeld. De invoer van lucifers wordt verboden en de maatschappij neemt op zich, $\frac{1}{4}$ van de jaarlijksche productie door bemiddeling van de verkoop organisatie van de Swedish Match Co. te exporteeren. Deze maatschappij neemt ook de commercieele en technische leiding der Poolsche bedrijven op zich. De Poolsche maatschappij heeft ook het monopolie verkregen van de exploitatie der rijke kali-afzettingen in Polen en zal in staat zijn met de Fransch-Duitsche kalibelangen op de wereldmarkt te concurreren. Het meest interessante feit van de geheele transactie is echter wel, dat de twee maatschappijen den Poolschen Staat een 7 pCt. leening van 6 miljoen dollar voor den termijn van het monopolie hebben verleend, nl. voor 20 jaren. Het is de politiek der maatschappij, belangrijke bedragen aan regeeringen voor te schieten, waarmede onderhandelingen worden gevoerd. Deze bedragen worden terugbetaald, wanneer de besprekingen niet tot een resultaat leiden.

Het kapitaal der Zweedsche Lucifers Maatschappij bedroeg einde 1924 180 miljoen kronen en de reserve 81.541.081 K. De balans vertoonde een buitengewoon liquide positie. Het provenu der laatste emissie is niet direct geheel geïnvesteerd en zal thans worden aangewend tot het financieren der zaken in Polen. De geconsolideerde balans van de holding company en de Zweedsche dochtermaatschappijen geeft een beeld van de positie, dat de werkelijkheid meer nabij komt. Op het einde van 1924 beliepen de totale activa 397 miljoen, waarvan de voornaamste waren: bosschen, gebouwen, machines, enz. ter waarde van 122 miljoen kronen en aandelen in en voorschotten aan buitenlandsche dochtermaatschappijen 115 miljoen. De schulden der maatschappij bestonden hoofdzakelijk uit hypothecaire obligaties en lage rente

dragende hypotheeken en werden ongeveer voor 200 pCt. door de liquide activa gedekt. Wij kunnen den draad van de Zweedsche Lucifers Maatschappij terug volgen naar een andere holding company, de Kreuger and Toll Co., waar de managing director en schepper van de luciferstrust, de heer Ivar Kreuger, commissaris is en welke maatschappij aandeelen in de trust ten bedrage van 28 millioen kronen nominaal bezit. Door deze maatschappij en haar Amerikaanse dochterinstelling, de American Kreuger and Toll Corporation, heeft de trust contact met het grondbedrijf niet slechts in Zweden, doch ook in de Vereenigde Staten en verscheidene Europeesche landen.

De snelheid, waarmede de lucifersindustrie over de naorlogsdepressie heen kwam, haar vertakkingen over de geheele wereld, het belang, dat buitenlandsche kapitalisten bij de onderneming hebben genomen, niet als speculatie-object, doch als belegging, zijn bewijs van de groote resultaten, welke door bekwaam beheer, hooge technische ontwikkeling en organisatie bereikt kunnen worden in een industrie, die nooit op eenigen nationalen voorraad grondstoffen heeft gebouwd, noch op subsidies van den Staat. Ondanks het buitenlandsche, in de Zweedsche luciferstrust geïnvesteerde kapitaal, heeft zij het karakter eener Zweedsche maatschappij behouden en zijn leiding en controle nog geheel in Zweedsche handen.

Stockholm.

K. KOCK.

DE CRISIS IN DE ZWITSERSCHE BORDUUR-INDUSTRIE.

Mej. Dr. J. van Anrooy te Zürich schrijft ons:

Van de hand van den voorzitter van den Industrie-verein van het Kt. St. Gallen is een publicatie verschenen,¹⁾ welke lezenswaardige dingen bevat voor allen, die zich voor de ondervindingen, die men hier en ginder met de vaststelling van minimumloonen heeft opgedaan, interesseeren. En zij moet in het bijzonder hun welkom zijn, die in de laatste jaren met groote belangstelling, maar ook op min of meer grooten afstand — waardoor vele gegevens ontoegankelijk werden — gevolgd hebben de pogingen, om een industrie, die het economisch leven der Noordoostelijkste kantons van Zwitserland gedurende zoowat een eeuw om zoo te zeggen beheerscht heeft, op de been te houden.

Stellig is de periode der „Bondsprizen” (zooals zij in den volksmond heeten), die aan de oprichting der Stickers-Treuhandgesellschaft, waarover ik in de kolommen van dit blad in Februari 1924 een en ander vertelde, voorafging, van al deze pogingen de interessantste.

Het eigenaardige is, dat aan dezen diepen greep van den Bond in de vrijheid eener groote industrie geen zware conflicten der partijen voorafgingen. Men verkeerde niet in de noodzakelijkheid, tot een compromis te komen, om een de rust van het land bedreigende staking te voorkomen. Nooit zou het tot zulke ingrijpende maatregelen gekomen zijn, wanneer niet alle autoriteiten ervan doordrongen waren geweest, dat, gegeven de buitengewoon gecompliceerde omstandigheden, die de Stickersindustrie kenmerken, de arbeiders en de machinebezitters („loonfabrikanten”) onmogelijk uit eigen kracht alleen orde in de wildernis hunner loonverhoudingen zouden kunnen brengen.

Steiger vertelt: De vier volle jaren durende crisis van 1912—1916 waren vooral voor de Schiffstickerei verderfelijik. Het is niet houdbaar, wanneer een groot deel der industrie jarenlang onder haar kosten werkt. De machines liepen gevaar, ook in arbeidsvermogen achteruit te gaan, omdat zij niet meer onderhouden

¹⁾ Die Mindeststichpreise und Mindeststundenlöhne von 1917—1922. Das Problem der staatlichen Festsetzung von Industrie-Löhnen. Nach amtlichen Quellen bearbeitet von E. A. Steiger—Züst (Herisau 1925: Beiträge zur Geschichte der Stickers-Industrie).

konden worden. De arbeidskracht van den Einzelsticker leed schade door den weer overmatig geworden arbeidstijd. En nu werden door den wereldoorlog de voornaamste Europeesche concurrentiegebieden uitgeschakeld, zoodat de noodzakelijkheid, om met de over het algemeen lagere loonen van het buitenland rekening te houden, niet meer bestond. Deze kans moest men trachten waar te nemen, om te komen tot een basis, waarop zoowel de arbeider als de „Warenübernehmer” een bestaan konden vinden. Zelfs toonden nu ook verscheidene exporteurs het belang van geregelde verhoudingen en het voordeel voor henzelf van een calculatie-mogelijkheid in te zien.

En wel moet het voor een groot deel op rekening van het wonderlijke door-elkaar der verhoudingen van werkgever en werknemer gezet worden, dat het toen toch niet gelukte, tot een vrije overeenkomst te geraken. De inderdaad zeer lange en ook tamelijk illusionistische verlanglijsten der vele Sticker-organisaties werden niet aanvaard. Niemand wilde echter de verantwoording voor een mislukking dragen. De betrokken kantonregeringen riepen den Bond te hulp en deze — beter gezegd de Bondsraad — verklaarde zich bereid tot een conferentie met geïnteresseerde organisaties en enkele neutrale lichamen. Deze conferentie kwam op 31 Jan. 1917 in Zürich bijeen.

De grootste moeilijkheid bestond hierin, dat de Lohnfabrikanten (werkgever tegenover den Sticker, werknemer tegenover den exporteur) om een aan de vele complicaties van het object aangepaste gecompliceerde classificatie der minimum-steekloonen vroegen, terwijl de exporteurs slechts voor enkele patronen een minimum wilden zien vastgesteld, waarnaar zich dan de steekloonen der andere patronen vanzelf zouden moeten richten. Een uiteenzetting van de slechte ondervindingen, die de groote Stickersverband omstreeks 1890 met een al te gedetailleerde vaststelling der minimumloonen had opgedaan, maakte indruk. En zoo werd na korte discussie de basis gevonden voor de *Bundesratsbeschluss betreffend die Mindeststichpreise* (voor het aan Lohnfabrikanten en in de huisindustrie uitgegeven product) *und die Mindeststundenlöhne* (voor Schiffstickerei in fabrieken) *in der Stickers-Industrie vom 2. März 1917* tot stand:

3 minimum-steekprijzen voor nader omschreven massa-artikelen in de Schiffstickerei; een minimum-uurloon voor den Schiffsticker en zijn helpers; enkele minima voor de Handstickerei. Meer niet. Controleorganen worden niet ingesteld. Al het verdere laat de Bond aan de belanghebbenden over.

„Die Regierung des Kantons Zürich liess es sich nicht nehmen, zu Ehren des Bundespräsidenten die zahlreichen Konferenzteilnehmer zu einer Mahlzeit einzuladen. Die vielen Völker, welche heutzutage von Demokratie sprechen, hätten sie hier in ihrer Reinheit kennen lernen können. Da sassen sie alle friedlich zusammen: dort droben sass der Präsident der Republik, ihm gegenüber ein einfacher Einzelsticker aus einem Appenzellerdorf, neben ihm der Grossfabrikant, für welchen der Sticker durch Vermittlung eines Ferggers seit Jahren gestickt hatte, ohne dass sie sich kannten, drüben ein Fergger, daneben ein Regierungsrat und auf der andern Seite ein grosser Lohnsticker, flankiert von einem Arbeiterführer. Es verlohnt sich wohl, dieses Bild festzuhalten.”

Aldus Steiger—Züst.

En hoe ging het er nu mee in de practijk?

Eerst dreigt er, door den slechten gang van zaken, van de geheele verordening niets terecht te komen, omdat de neiging, werk tegen geringer dan den minimum-prijs uit te geven, resp. aan te nemen, zooals reeds zoo vaak, overmachtig wordt.

Dan komt er, sprongsgewijs, een groote vermeerdering van vraag, die de loonen aanmerkelijk boven de minima opdrijft. Dit voordeel wordt echter daardoor spoedig illusoir, dat de prijs van het garen — en het garen komt in de Stickersindustrie ten laste van den Lohnfabrikant, resp. Sticker, niet van den Exporteur — met groote sprongen de hoogte ingaat. De door den

Bond vastgestelde minima verliezen daarmede alle beteekenis.

„Men zou nu hebben mogen verwachten”, schrijft Steiger-Züst, „dat de Lohnfabrikanten, nadat zij gezien hadden, dat de steekprijzen ook zonder Bondshulp gestegen waren, uit eigen kracht een andere, juistere basis voor de normale minima zouden hebben weten te verkrijgen. Maar weer gevoelen zij zich te zwak en vinden zij den weg der Bondshulp gemakkelijker.”

Zoo komen, eerst in 't najaar van 1917, dan in Juli 1918, herzieningen van het besluit van den Bondsraad tot stand.

Wederom prijst Steiger den geest van tegemoetkoming, waarin de onderhandelingen plaats vonden. Maar het werk wordt moeilijker. De garenprijzen blijven stijgen. De belligerenten bemoeilijken den uitvoer van borduursels en geborduurde stof hoe langer hoe meer. De duurte neemt zulke dreigende vormen aan, dat men de noodzakelijkheid gevoelt de loonen en inkomsten der arbeiders in alle takken der Stickerei daaraan aan te passen.

Nu vragen de Handstickers om een gedetailleerder regeling, die het hun mogelijk maakt, hun netto-loonkansen bij de talloze afwijkingen, die van het „normale geval” mogelijk zijn, te berekenen of ook maar te schatten. De monogramfabrikanten vragen om vaststelling hunner tot nu toe nog niet gereguleerde steekprijzen, de „Langwaren”stickers om een geheele revisie en uitbreiding der minima. Commissies voor de verschillende takken bereiden de nieuwe regeling voor, die dan door de adhaesie van het Volkswirtschaftsdepartement in één enkele zitting perfect wordt.

Zoo komt er nu een prijs- en loonregeling tot stand, die van de oorspronkelijke bedoelingen van den Bondsraad sterk afwijkt.

„Het bondsraadsbesluit heeft alleen bedoeld, eenige „Richtpreise” aan te geven, de gedachte aan zulk een gecompliceerde regeling heeft niet voorgezet. Wij kunnen wel als zeker aannemen, dat de eenvoudige Richtpreise een veel langeren levensduur zouden gehad hebben dan de gedetailleerde regeling, die op den duur alle interessanten in hun vrijheid belemmerde. Het is zeer zeker juist, dat de Richtpreise zóó konden geïnterpreteerd worden, dat het voor den Sticker onmogelijk was, tot een behoorlijk loon te komen. Maar met dat al heeft het Bondsraadsbesluit zich in de eerste plaats door deze uitzetting tot 260 (oorspronkelijk 54) punten zijn eigen graf gegraven.”

Eerst wordt er dan echter nog meer bereikt. Na den vrede van Versailles leefde bij alle neutralen het bedrijfsleven op. Ook de Stickerei. Tot April 1920 gingen de zaken over het algemeen zeer bevredigend. En nu slaagt de in het begin van 1919 gestichte, en zoowel werkgevers- als werknemersorganisaties omvattende, Otschweizerische Volkswirtschaftsbund erin, de belangrijkste werkgeversbonden en eenige der invloedrijkste arbeidersorganisaties tot onderhandelingen over een *collectief contract* in de Schifflistickerei te bewegen. De afsluiting gelukt, ondanks de eerst bijna onoverkomelijk schijnende moeilijkheden. De loonen en steekprijzen worden met den duurte-index eenigszins in overeenstemming gebracht en, voor de onder de fabriekswet vallende bedrijven, omgerekend op de basis van den achturigen werkdag. Voor de niet onder de fabriekswet vallende bedrijven wordt de in max. 60-urige werkweek ingevoerd en ook hieruit voor de loonen de noodige consequenties getrokken. Er zal overwerk met 25 pCt. + worden betaald. Een pariteitische commissie van beroep wordt ingesteld.

De duurte neemt toe en bereikt, hier zoowel als in ons land, pas in October 1920 haar hoogtepunt.

Men onderhandelt in April 1920 nog eens en met positief resultaat over een herziening met loon- en steekprijzerverhoging.

Lang vóór afloop van het herziene contract begint dan echter de débâcle.

Reeds in den loop van 1920 begint het Vorarlberg met zijn geruïneerde Oostenrijksche valuta meer werk aan zich te trekken en in 1921 klagen de organisaties der Stickers en der Zwitsersche Loonfabrikanten, dat bijna alle bestellingen aan gene zijde der grenzen worden uitgegeven.

Daarna begint in Zwitserland de tuimeling der loonen tot onder de „bonds-prijzen” toe.

De werkloosheid neemt snel toe en de gemeentebesturen bekommeren zich geen zier om de wettelijke minima. Zij verlangen van de arbeiders — zich beroepend op een artikel der werkloosheidsvoorziening, dat uitkeering van werkloosheidspremie verbiedt, wanneer van een „angemessene Arbeitsgelegenheit” geen gebruik gemaakt wordt — aanvaarding der lage steekprijzen.

Nog tracht de Volkswirtschaftsbond voor de Schifflistickerei een contract met van 26 tot 40 pCt. verlaagde uurloonen tot stand te doen komen. De organisaties weigeren echter, loonen, die weinig of niets boven de werkloosheidspremie zouden uitgaan, contractueel vast te leggen. Het Kt. St. Gallen verklaart zich, om althans de borduurfabrieken te redden, bereid, een toeslag op de loonen te verleenen. Dan verlangen ook de Handstickers een dergelijken toeslag. Het plan wordt daarmee begraven. Contrôle daarop zou volstrekt onmogelijk zijn. Nog afgezien van de financieele en andere consequenties.

Zoo treedt dan ook in de Schifflistickerei de contractlooze toestand in. Het lot der fabrieken is hiermee bezegeld. De „Schiffli-Ware” vlucht de huisindustrie in.

En dan aanvaardt ook de Bond de consequenties van een reeds inderdaad „wild” geworden toestand. Hij suspendeert reeds in Augustus 1921 en trekt in 1922 zijn besluit van 1 Maart 1917 in, eerst voor de Schifflistickerei, dan ook voor de Handstickerei.

Meteen echter verklaart hij den patiënt doodziek, geeft een voorloopig crediet en stelt de Stickerei-Treuhandgesellschaft in, over welke werkzaamheden ik hier verleden jaar reeds eenige mededeelingen heb gedaan.

De strijd is nu voor een goed deel ten einde. De groote fabrieken zijn verdwenen. Een enkele heeft nog geen bestemming gevonden, de andere zijn in tricotate- en kunstzijdefabrieken veranderd.

In 1910 telde men in Zwitserland 15.700 hand- en 5600 Schifflistickmachines; einde 1924 waren er nog 4500, resp. 2500 over.

De Stickfachschoolen zijn gesloten, omdat de Staat (de kantons) zich niet meer gerechtigd voelt, op te leiden voor een beroep, waarin men zijn brood niet meer kan verdienen.

Talrijke Stickers hebben met veel moeite en na veel ellende een goed of redelijk heenkomen gevonden en nog zijn er zóóveel te veel, dat de loonen voor de gewone massa-artikelen op een bedroevend laag peil staan.

Ongetwijfeld is de strijd met zwakke wapenen gestreden. Niemand, die hier niet inziet, dat een industrie, die bijna plotseling alle odds and ends tegen zich krijgt, zoals de Stickerei, niet door wettelijk vastgelegde minimum-loonen en steekprijzen, zelfs niet door een in nóg zoo groote solidariteit (wanneer dit in zulke moeilijke tijden denkbaar ware) afgesloten collectief contract in ook maar bij benadering den ouden omvang te redden zou zijn geweest.

Eerst wordt het Vorarlberg, daarna Saksen een gevaarlijke valuta-concurrent, geheele afzetgebieden gaan verloren (nu, Juli 1925, treden hoge Engelsche invoerrechten op Stickereien met zijde in werking), op groote voorraden worden zware verliezen geleden. En — 't belangrijkste van al — in de vrouwenkleeding zetten zich die groote veranderingen door,

die nog steeds hardnekkig stand houden en die, wanneer niet alle voortekenen bedriegen, nog lang zullen standhouden, omdat de stoffen en weefsels, die er voor in de plaats zijn gekomen; niet alleen praktisch zijn, maar ook voor het oog zeker niet minder sierlijk, dan wat de St. Gallische Stickerei en masse kon leveren.

Zoodat voor afzienbaren tijd alleen die enkele honderdtallen Sticker nog een goede kans hebben, die hun vak zóó verstaan en daarom in hun werk zoo „bevegelyk” zijn, dat zij de veel moeilijker, veel gecompliceerder en telkens weer wisselende „hautes nouveautés”, die de Parijsche mode lanceert, kunnen aanvaarden.

Het verheugt mij, dat ook Steiger-Züst, die in zijn brochure veelvuldig critiek op de organisaties van werknemers oefent, tot slot tot een oordeel komt, dat ik, op grond van mijn algemeenen kijk op de Stickerei, reeds verleden jaar in dit tijdschrift heb uitgesproken; ¹⁾ zoo erg had de chaos niet behoeven te worden, ware de Stickerei beter, verzienter geleid geweest. „Ongetwijfeld hebben vele exporteurs kortzichtig gehandeld. Zij zouden inderdaad vaak in staat geweest zijn, een hooger steekprijs te betalen, waren echter van meening, dat het commercieel juist gezien is, het laagst mogelijke loon te geven. . . . Er is geen twijfel aan, dat de Schifflistickerei er, met een loon van maar 5 centimes per 100 steken meer, zonder staatshulp had kunnen komen. . . . De heerschende débâcle is althans gedeeltelijk aan eigen schuld te wijten. Er zijn maar weinig industrieën, waar reeds jarenlang zulk een „Zerfahrenheit” bestaat — zulk een janboel heerscht! — als in de Stickerei en dit moet als een der hoofdoorzaken van haar achteruitgang beschouwd worden”.

Hoe dit nu echter ook zij, men zal, wat in de Stickerei geschied is, niet langer meer als „een crisis” mogen beschouwen en behandelen. Het inzicht groeit — het is kenteekenend, dat men zeggen moet: óók bij de Exporteurs, de leiders! — dat men ten slotte in den nood toch tot een vereenvoudigen en rationaliseeren der verkoop-organisatie, tot samenwerken, waar het de kostbare behandeling van veel-eischende afzetgebieden geldt en ook tot een grooter concentratie in de organisatie der productie zal moeten komen.

Misschien zal men er ook in slagen, andere takken van textiel-veredeling (drukkerij, mercerisatie, apreteerderij enz.) in hoogere mate dan tot dusverre tot ontwikkeling te brengen.

Maar het is wel heel zeker, dat de bitter pijnlijke tijd van overgang voor de, in de meeste gevallen aan eigen huis en vaak ook aan eigen bodem gebonden, Sticker nog lang niet ten einde is.

JOSEPHINE VAN ANROOY.

AANTEKENINGEN.

Staatkundig-economische studie aan de Handels-Hoogeschool. — Gelijk bekend werd in het najaar van 1920 door het Bestuur der Vereeniging voor de Staathuishoudkunde en de Statistiek een Commissie ingesteld, met opdracht „na te gaan, of en in hoeverre de inrichting van het onderwijs in de economie aan onze Universiteiten wijziging behoeft.”

Uit het in 1923 uitgebrachte rapport der Commissie bleek o.m., dat zij het ten sterkste betreunde, „dat het academisch statuut slechts een in hoofdzaak privaatrechtelijke en een in hoofdzaak publiekrechtelijke opleiding naast elkaar stelt, de eerste voor de rechterlijke macht en de advocatuur, de laatste voor bestuursjuristen”. Deze uitspraak werd als volgt toegelicht:

„Ook al is thans voor de toekomstige leiders in den handel en in het particuliere bedrijfsleven, wat hun economische opleiding betreft, voorzien door de Handels-Hoogeschool en de Amsterdamsche handelsfacul-

teit, zoo blijft er toch, naar de meening der Commissie, nog een belangrijke categorie van functies, die noch door de huidige juridische faculteit noch door het academisch handelsonderwijs wordt gedekt, functies, die niet van eigenlijk juridischen, doch veelmeer van economischen aard zijn, hoewel daarvoor natuurlijk kennis van de aan de economie verwante gebieden, zooals sociale wetgeving en eenige gedeelten van het burgerlijk recht en het staatsrecht, noodig is. De Commissie heeft hier het oog op sociale ambtenaren, zoowel van de publiekrechtelijke lichamen als van groote ondernemingen, secretarissen van vakverenigingen en dgl. en voorts consuls, statistici, leeraren in de staathuishoudkunde, enz.

De Commissie acht daarom, naast de twee thans in het academisch statuut genoemde, een derde studierichting noodig, de economische, waartoe dan de juridische faculteit tot een juridisch-economische ware uit te breiden en een economisch doctoraat ware in te voeren, zoodat deze opleiding volkomen gelijkwaardig wordt aan de andere.”

Op de algemeene vergadering der Vereeniging, welke ter bespreking van het Rapport was belegd¹⁾, bleek zoowel uit een tweetal ingekomen adressen als uit hetgeen werd gesproken, dat de studenten der Handels-Hoogeschool, alsmede tal van oud-studenten, van oordeel waren, dat de doctorale studie aan deze inrichting van hooger onderwijs zich in dier voege ontwikkeld heeft, dat zij de gelegenheid biedt tot een studie, waarbij aan de meeste der door de Commissie genoemde desiderata reeds wordt voldaan.

Uit het dezer dagen verschenen studieplan der Handels-Hoogeschool voor den cursus 1925-1926 blijkt nu, dat het aantal gewone hoogleeraarszetels vermeerderd is met een voor het Nederlandsche staats- en administratief recht, terwijl voorts onder de keuze-vakken voor het doctoraal examen aan het financieuzen der openbare lichamen een plaats is ingeruimd. Hierdoor is de mogelijkheid tot een studie geschapen, die zich vrijwel geheel dekt met bovengenoemde, door de Commissie in de juridische faculteit na het kandidaats-examen gewenschte, derde, economische studierichting.

Het studieplan bevat de volgende toelichting:

De ervaring heeft geleerd, dat door het volgen van het volledig algemeen onderwijs (studie voor het examen handelseconomie, benevens doctorale studie. — Red.) een opleiding op het gebied der sociale wetenschappen — in het bijzonder der economie — wordt verkregen, welke een deugdelijke voorbereiding geeft voor velerlei werkkring, ook buiten het gebied van den handel. De behoefte aan een opleiding van dezen aard is in den laatsten tijd in toenemende mate gevoeld. Ten-einde hieraan meer dan tot nu toe het geval was tegemoet te komen, zal te beginnen met dezen cursus op meer volledige wijze dan tot dusver, onderwijs worden gegeven in het Nederlandsch staats- en administratief recht, waarvoor een gewoon hoogleeraar is aangesteld, en zal de gelegenheid worden geboden, na aflegging van het examen in de handels-economie de studie voort te zetten in de bovenbedoelde staatkundig-economische richting. Met deze studie zal de grondslag gelegd kunnen worden voor een ambtelijke functie en voor verschillende betrekkingen op maatschappelijk gebied.

De handelsbalans der Vereenigde Staten; kunstmatige kapitaalruimte als exportstimulans. — De jongste beschouwingen van den „economist” der Chase National Bank, Dr. Benjamin M. Anderson, verdienen zoowel in de Vereenigde Staten als daarbuiten de aandacht. In het eigen land vooral wegens hetgeen zij bevatten omtrent de gevolgen der huidige ultra-protectionistische politiek, daarbuiten als waarschuwing aan candidaat-geldopnemers tegen overdreven voorstellingen van den Amerikaanschen rijkdom aan vlottend kapitaal. Schr. acht nl., naar hieronder nader wordt uiteengezet, de huidige kapitaalruimte van kunstmatigen aard.

De zaken zijn, schrijft Dr. Anderson, sinds den vorigen herfst goed geweest en de aanwijzingen voor de naaste toekomst wijzen op een eenigszins grootere

¹⁾ [Op p. 499 in het No. van 4 Juni. — Red.]

¹⁾ Zie p.p. 1054 en 1074 in de nos. van 12 en 19 Dec 1923.

bedrijvigheid. Er zijn evenwel in de richting eener reactie krachten aan het werk, welke wij behooren te elimineeren terwijl het nog tijd is. De voornaamste hiervan is ons overdreven hooge beschermende tarief.

De voorspellingen van economen en bankiers, dat als resultaat van onze nieuwe crediteur-positie onze handelsbalans ongunstig zou worden, zijn tot dusverre niet in vervulling gegaan. De cijfers zijn:

Amerikaansche uitvoeroverschotten	
1919	\$ 4.016.000.000
1920	„ 2.950.000.000
1921	„ 1.976.000.000
1922	„ 719.000.000
1923	„ 375.000.000
1924	„ 980.000.000
1925 (zes maanden)	„ 300.000.000

Toch zijn de economische wetten niet omgekeerd. Onze crediteur-positie rechtvaardigt de verwachting van een ongunstige balans. De verwezenlijke dezer verwachting is echter door de feiten vertraagd: (a) Europa heeft tot dusverre bijna niets aan onze Regeering betaald. (b) Tot voor kort heeft Europa zichzelf ontdaan van goud, ten einde goederen te koopen en particuliere schulden hier te lande te betalen. (c) Ons zeer hooge tarief heeft den invoer geremd en het tijdstip, waarop de ongunstige balans zal optreden, uitgesteld, daarmee echter het nadeelig saldo des te grooter makende wanneer het eindelijk komt. Het tarief, mits hoog genoeg, kan zelfs permanent den invoer belemmeren, doch indien het dit doet, zal het tot een groote exportdaling leiden, wanneer de abnormale factoren, die den export steunen, ophouden te werken. (d) De hoofdinvoer, waarop onze gunstige balans steunt, is de enorme omvang der leeningen, welke wij aan het buitenland hebben verstrekt.

In 1924 beliepen onze nieuwe leeningen aan het buitenland, vernieuwingen dus uitgesloten, \$1.000.259.000. In de eerste zes maanden van 1925 beliep het cijfer \$ 443.309.000. Noch onze kooplieden, noch onze bankiers vertoonden neiging de fouten van 1919 en 1920 te herhalen, toen een groot exportsaldo het land verliet op grond van ruime, ongefundeerde credieten en aankopen van buitenlandsche valuta. Indien het exportsaldo zal blijven voortbestaan moet zulks met behulp van beleggersgeld geschieden — en beleggers zijn alleen geïnteresseerd in goede buitenlandsche credieten. Zullen nu krachtige buitenlandsche geldleeners ons hun fondsen in den omvang van 1 miljard dollars per jaar blijven aanbieden? Zij zullen zelfs meer dan dit bedrag moeten aanbieden, zal ons exportsaldo niet dalen, aangezien ieder jaar de door hen op vroegere leeningen te betalen interest stijgt en aangezien Frankrijk, Italië en België zich spoedig de dollars zullen moeten verschaffen, ten einde betalingen aan onze Regeering te doen.

Door welk wonder zijn wij nu, ten slotte, in staat deze leeningen zoo gemakkelijk aan het buitenland te verstrekken? Is onze kapitaalvoorraad onuitputtelijk? Of hebben wij verkeerdelijk een kunstmatige overmaat van bankcrediet voor werkelijk beleggingskapitaal aangezien? Dit laatste is inderdaad het geval. Ons goudsurplus, het lage herdiscontotarief van de Federal Reserve Banks en de overmatige aankopen van wissels in de open markt door de Federal Reserve Banks, hebben samengewerkt, geld, dat niet noodig was, in de geldmarkt te persen, waardoor in de particuliere banken middelen zijn opgestapeld, die de handel niet kon gebruiken, hetgeen geleid heeft tot een geweldige expansie in de beleggingen en voorschotten op effecten van de particuliere banken. Tusschen 12 Maart 1924 en 22 Juni 1925 namen de leeningen tegen onderpand van effecten, door de rapporteerende Memberbanks verstrekt, met \$1.143.000.000 toe en hun beleggingen stegen met

\$1.036.000.000.¹⁾ Deze banken financieren ongeveer 46 pCt. van de totale voorschotten en beleggingen der particuliere banken. Men blijft aan den veiligen kant, indien men hiaraan \$1.521.000.000 nieuwe beleggingen en voorschotten tegen effecten voor de niet rapporteerende 54 pCt. toevoegt, hetgeen over de 15 maanden een algemeen totaal van \$3.700.000.000 oplevert. Dit zijn slechts voor een gering deel besparingen. Het is hoofdzakelijk crediet-expansie.

De handelsvoorschotten der rapporteerende banken namen gedurende dezelfde periode slechts met \$100 miljoen of minder dan 1,3 pCt. toe. Banken en kooplieden zijn beide voorzichtig. De banken hebben goede beleggingen uitgepikt en beschikken over voldoende marges boven hun voorschotten.

Kunnen wij nu verwachten, dat wij tot in het on-eindige door zoo'n snelle bankexpansie „kapitaal” kunnen verstrekken? Zullen de Federal Reserve Banks eindeloos blijven voortgaan, het geld kunstmatig gemakkelijk te maken, zelfs door hun aankopen van wissels in de open markt te vergrooten? Indien dit zoo is zullen wij nog een tijd lang kunnen voortgaan, de illusie te koesteren van een grooten kapitaalovervloed in de Vereenigde Staten. Indien tezelfdertijd de solide Europeesche geldleeners voortgaan, fondsen in een dienovereenkomstig volumen aan te bieden, is het waarschijnlijk, dat wij ondanks onze huidige tariefpolitiek gedurende langen tijd een groot exportsaldo zullen houden — met een ontzettende credietcongestie, wanneer de afrekening eindelijk komt. Intusschen is het niet te verwachten, dat deze beide dingen lang zullen aanhouden.

Ten slotte zullen wij een ongunstige handelsbalans hebben. Deze kan komen op goede of slechte wijze. De goede is toeneming van den invoer met zich handhavende uitvoer; de slechte zou zijn den invoer laag te houden en den uitvoer zich met geweld te laten reduceeren. Het nemen van leeningen door het buitenland in een volumen, dat in staat stelt onzen huidige uitvoer te handhaven, kan niet steeds doorgaan. Tenzij de invoer sterk oploopt, ten einde kapitaalverstreking te vervangen, moet de uitvoer dalen.

De uitvoer is van het grootste belang voor den landbouw en het koper. Hij is van groote beteekenis voor de petroleum en de producten daarvan, de packers en belanghebbenden bij vele grondstoffen. Hij is van groot belang, hoewel niet zoo groot als in de vorige gevallen, voor talrijke exporteerende industrieën. Van den landbouw is bijna ieder economisch belang hier te lande afhankelijk, hetzij direct of indirect, in het bijzonder de fabricage van landbouwmachines en de kunstmet-industrieën. De beteekenis van landbouw, mijnbouw en industrie over 1919 blijkt uit de volgende cijfers:

	in	algem.
	mill.	%
Netto waarde van alle landbouwproducten	\$ 18,768	40
Netto waarde van alle delfstoffen	„ 3,095	7
Waarde toegevoegd door de industrie	„ 25,042	53
	\$ 46,905	100

In de wereld heeft zich na den oorlog een obsessie ontwikkeld — de vrees voor productie. Gedurende de laatste anderhalve eeuw hebben het krachtwerktuig en een constante opeenvolging van mechanische uitvindingen de massa de beschikking gegeven over een luxe, welke aan de koningen van vroegere generaties onbekend was. De consumptie heeft met de productie gelijken tred gehouden. Onze 100 miljoen inwoners consumeeren veel meer dan de 400 miljoen Chinezen — aangezien zij meer produceeren en zich zoo een grootere consumptie kunnen veroorloven en toch vreezen wij een wederopleving der productie in Europa en zijn bevreesd voor Europeesche goederen, welke ons worden gezonden tot afbetaling van schulden. De arbeiders vreezen de productie. De Engelsche arbeiders

¹⁾ Verg. p. 745 in het vorig nummer.

ders verzetten zich systematisch tegen nieuwe arbeidsparende uitvindingen en drukken de productie op grond van de theorie, dat, indien alle werk heden gedaan wordt, er morgen niets meer te doen zal zijn. De zakenman ziet gemakkelijk de bedrieglijkheid dezer redeneering, doch hij kan licht worden meege-sleept door de hierop gelijkende vrees, dat, indien goederen worden ingevoerd, deze in de binnenlandsche vraag zullen voorzien en de vraag naar binnenlandsche producten in gelijken omvang zal verminderen. Beiden dwalen, doordat zij niet zien, dat de vraag zich uitzet en groeit met de productie. Het aanbod van een product beteekent de vraag naar andere producten. De invoer is de grondslag voor de vraag naar uitvoerartikelen.

Invoer ter betaling van schulden vermindert de binnenlandsche vraag naar binnenlandsche producten niet; veeleer vermeerderd zij met een gelijk bedrag de koopkracht van het land. Indien Fransche goederen hier te lande worden verkocht en de opbrengst aan onze Regeering wordt overgedragen, kan deze een van drieën doen. Zij kan: (1) de belastingen verlagen, aldus onze bevolking in staat stellende meer goederen te koop; (2) zij kan schuld aflossen en aldus de voor belegging beschikbare middelen vermeerderen; (3) zij kan de uitgaven der Regeering verhoogen, hetgeen ook den totalen omvang der vraag hier te lande vermeerderd.

De schrijver besluit zijn beschouwingen met op te merken, dat men in het voorgaande geen betoog voor den vrijhandel, doch voor matige bescherming moet zien. De meest dringende overwegingen, welke hij naar voren brengt, golden, zegt hij, niet vóór den oorlog, toen de wereld zich in evenwicht bevond, de Vereenigde Staten een debiteurland waren en de industrie, zoowel in binnen- als buitenland, aan staande tarieven was aangepast.

Prijzen en indexcijfers op Java. — Als No. 19 van de mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek te Weltevreden, dat zich door een groote mate van activiteit kenmerkt, verscheen onlangs een overzicht van de prijzen, indexcijfers en wisselkoersen op Java 1913—1924.

Het volgende is er aan ontleend:

De groothandel. In het algemeen zijn de invoerprijzen in een ander opzicht aanwijzing van de binnenlandsche koopkracht van het geld, dan de uitvoerprijzen. De rijzing of daling der invoerprijzen komt rechtstreeks in binnenlandsche „duurte” tot uiting; de uitvoerprijzen echter geven op zeer onvolkomen wijze ten deele een aanduiding van binnenlandsche duurte, n.l. in hoofdzaak voorzoover dezelfde goederen in het binnenland worden verbruikt, en ten deele van een wereldprijsniveau.

Voor Java en Indië in het algemeen geldt dit in bijzondere mate. Voor den ruilvoet van Indië met het buitenland hebben prijsbewegingen van in- en uitvoerartikelen een tegengestelde strekking. Er bestaat hier n.l. een scherpe en eigenaardige scheiding tusschen in- en uitvoerartikelen, zoowel wat hun aard als wat hun functie betreft. De invoer bestaat voornamelijk uit verbruiksartikelen (met name textiele goederen) en artikelen ten behoeve van het grootlandbouwbedrijf; de uitvoer uit produkten van dat grootlandbouwbedrijf, die voor een deel (zoals tabak) in hun geheel buiten Indië verhandeld worden en voor het overige deel het surplus van hun opbrengst (de winst) in hoofdzaak buiten Indië deponeeren.

Ten tweede zijn de prijzen der Indische landbouwprodukten in zeer hooge mate afhankelijk van de wereldmarktprijzen, en beweeglijker dan die der invoerartikelen, terwijl de kostprijs in een koloniaal land als Java veel leniger is dan in een Europeesch land met een moderne industrie. Ook uit dezen hoofde staat de stijging en daling der uitvoerartikelen alhier slechts in verwijderd verband tot de binnenlandsche koopkracht van het geld.

Ten derde geldt voor den uitvoer van Java in geringere mate dan voor den invoer, dat 1913 of de laatste twaalf maanden voor den oorlog een „normaal” of regelmatig prijspeil zouden vertegenwoordigen. Er doen zich hier verschillende invloeden gelden, die met name betrekking hebben op de organisatie van het bedrijf en op de beteekenis van het artikel voor de wereldmarkt. Een jong en zijn weg zoekend produkt als rubber b.v. verkeert in een geheel anderen toestand, dan dat van een sterk

georganiseerd en stevig gevestigd bedrijf als de rietsuikerwinning.

Men dient dus de index-cijfers voor den uitvoer met andere oogen te beschouwen dan die voor den invoer, en met name hun combinatie met reserve te behandelen.

Wat nu den invoer betreft: er werd reeds op gewezen, dat de textiele goederen hier een zeer belangrijke plaats innemen. Het gemiddelde indexcijfer dier goederen blijft in 1914 vrijwel onveranderd, vertoont in de eerste helft van 1915 een geringe daling en begint in December 1915 te stijgen. In November 1915 nog een kwart punt beneden 100, bedraagt het gemiddelde index-cijfer 102½ in December 1915, in Januari 1916 bijna 104, in Februari bijna 105. Prints (lawns) en kainpandjang gaan voor; weldra volgen drills en cambrics; de beweging wordt sneller en het index-cijfer loopt regelmatig met ongeveer tien punten per kwartaal op, tot het plotseling omhoog gaan van den prijs van slendangs en sarongs en een nieuwe enorme prijsstijging van kainpandjang in October 1917, en het omhoog springen van den prijs van naaigaren en van prints (blue & black ground) in de daaropvolgende maanden het index-cijfer voor het laatste kwartaal van 1917 met dertig punten naar boven jaagt:

Artikelen	1917		
	September	October	November
Naaigaren 50 yds	100	100	172
„ 200 „	105	105	171
Prints blue & black ground	100	100	158
Kainpandjang bontgewev.	164	273	273
Slendangs bontgeweven ..	100	143	143
Sarongs bontgeweven ...	103	125	125
Sarongs imitatie batik ..	99	162	162

Het gemiddeld index-cijfer voor de textiele goederen beliep 157 in het derde kwartaal van 1917 en 186 in het vierde; het eerste kwartaal van 1918 geeft 241: het stijgen is springen geworden. Doch, als na het einde van den oorlog de vaart weer vrij komt, tredt een ontspanning in: de stijging wordt gestadig langzamer. Het komt niet tot terug-gaan, wel tot afwachtend stil-staan: het laatste kwartaal van 1918 en het eerste halfjaar van 1919 halen dezelfde cijfers (275). Tot een nieuwe spanning, de koopwoede na den oorlog, in Indië geprikkeld nog door de sterk stijgende prijzen der uitvoerartikelen, in Juli 1919 de prijzen over vrijwel¹⁾ de geheele linie, vooral van shirtings, drills, cambrics en garen (mule twist), omhoog jaagt: het gemiddelde peil van het derde kwartaal van 1919 is 362. In deze nerveuze jacht werd het hoogste punt (390) bereikt in Maart en April 1920. Van de afzonderlijke goederen bereikten het hoogste punt drills en cambrics (568 voor ruwe Engelsche drills en 595 voor gebleekte cambrics constant gedurende Januari/April 1920).

Het keerpunt is nu bereikt. Met Mei 1920 begint de daling, aanvankelijk ternauwernood merkbaar, weldra in een zeer snel tempo; in October is het voor verscheidene artikelen vallen, zoodat het laatste kwartaal van 1920 alweer een dozijn punten beneden het eerste halfjaar van 1919 ligt. Het jaar 1921 en de aangrenzende maanden blijven, schommelend, een neerwaartsche beweging vertoonen. Te beginnen met Februari 1922 (index-cijfer 213) schijnt men in normale tijden teruggekeerd. Weliswaar daalt het prijspeil nog een weinig; als laagste punt wordt zelfs 205 bereikt (in Mei 1923; April/Augustus 1924 geven 206); doch gedurende de drie laatste jaren, als geheel beschouwd, handhaaft het index-cijfer zich gemiddeld op 209. Een hoogte, intusschen, ruim 100 percent boven het niveau van 1913/1915!

Met opzet werd het prijsverloop der textiele goederen zoo uitvoerig besproken, omdat deze groep van zoo groot belang is voor den Indischen invoer. De andere groepen — metalen en diversen — vertoonen wel een dergelijk, doch volstrekt niet hetzelfde beeld. De prijs der metalen begint reeds in October 1914 snel op te loopen, zoodat het niveau van deze groep in het eerste kwartaal van 1916 honderd percent, in Augustus 1917 tweehonderd percent boven dat der textiele goederen ligt. Terwijl de textiele goederen, zij het met wisselende snelheid, onafgebroken bleven stijgen tot het hoogste punt (Maart/April 1920), om daarna weder onafgebroken te dalen tot het voorjaar van 1922, vertoont de prijs der metalen in 1918 en 1919 een sterke inzinking; dan stijgt hij weer aanzienlijk tot Juni/Juli 1920 (index-cijfer 336), maar het hoogste punt lag in het eerste kwartaal van 1918 op 359. Na Juli 1920 begint een daling, die in het derde kwartaal van 1911, toen

¹⁾ Slechts naaigaren bleef op hetzelfde peil (220), en sarongs (imitatie batik) bereikten in het eerste halfjaar van 1919 het hoogste punt (alle zes maanden 323) en begonnen in Juli 1919 te dalen.

grote liquidaties plaats hadden, het laagste punt bereikt (index-cijfer 170); sindsdien bezit de prijs een golfbeweging met 192 en 175 als hoogsten en laagsten stand. Men vergelijkte de grafiek.

De groep diversen, die aanvankelijk uit slechts vijf artikelen bestaat, vertoont een ongelijkmatig en nog sterker afwijkend verloop. Een prijsstijging vangt nog eenige maanden eerder aan dan bij de metalen, n.l. reeds in Augustus 1914, doch de wat al te fors ingezette aanloop verslapt al spoedig en de prijs blijft eenige jaren wakkelen. In 1917/1918 gaat hij regelmatig oploopen; hij vertoont veel overeenkomst met het bedrag der metalen, maar is grilliger. Het hoogste punt ligt in het eerste kwartaal van 1920 (index-cijfer 271); dan begint de daling, doch slechts tot medio 1921 (laagste punt 159), waarop weer een stijging volgt. In 1922 en 1923 blijft de prijs gemiddeld op dezelfde hoogte staan (index-cijfer 176), maar reeds in October 1923 begint een nieuwe stijging, grotendeels veroorzaakt door de prijzen van venster glas en goeie zakken, die regelmatig aanhoudt (hoogste punt 198 in November 1924; December geeft 196).

De groepen levensmiddelen en chemicaliën, waarvoor sinds 1922 index-cijfers voorhanden zijn, staan op een lager niveau dan die drie oudere groepen. De levensmiddelen zijn gedurende de drie laatste jaren eenigszins in prijs gedaald; de chemicaliën zijn in 1923 een tiental punten opgelopen. Maar over 't algemeen is gedurende 1922/1924, de periode als geheel beschouwd, het prijsniveau vrij stabiel. Deze teruggekeerde stabiliteit komt het duidelijkst tot uiting in de ternauwernood veranderde algemeene index-cijfers voor den totalen import: 186, 187 en 185.

In dit algemeene index-cijfer voor den totalen invoer zijn de buitensporigheden der afzonderlijke groepen uitgewischt. Het stijgt gestadig vanaf Augustus/September 1914 tot het laatste kwartaal van 1918, het kwartaal waarin de wapenstilstand werd gesloten; dan volgt de reeds herhaaldelijk gekonstateerde inzinking tot het midden van 1919. Nu komt de nerveuze sprong opwaarts; de top ligt in Maart/April 1920 (index-cijfer 356); Juni geeft 350; zes maanden later is het index-cijfer reeds meer dan 100 punten gedaald. In diezelfde periode voltrekt zich de crisis aan de West-Europese markten.

Het index-cijfer rechtvaardigt zich als betrouwbare indicator niet in de laatste plaats door dit feit der overeenstemming in het gedrag van talrijke verschillende artikelen en de congruentie met buitenlandsche gebeurtenissen. Ieder artikel heeft zijn eigen karakter; dit geldt nog sterker voor iedere groep van saamhoorige artikelen; doch in groote trekken vertoont zich overal het scherpe beeld van: rijzing tot den wapenstilstand, lichte inzinking als een oogenblik van ontspanning, sprong (koopwoede) en plotselinge daling (financieele crisis), een beeld dat de weerspiegeling in Indië is van het wereldgebeuren.

Van den uitvoer kan men een ander beeld verwachten. Over het algemeen is, ten eerste, het prijsverloop der uitvoerartikelen veel grilliger. De door het gestremde scheepvaartverkeer steeds moeilijker wordende afzet remt voorts de prijsstijging. Wel treedt, in 1916 voornamelijk door toedoen van mais, koffie en suiker, in 1917 van tapioca, kating en tin en huiden, een prijsstijging op, doch deze bereikt haar maximum met 124 (Juni 1916 en Maart/April 1917). Hierop volgt een daling; dezelfde verkeersmoeilijkheden (de verscherpte duikbooten-oorlog!), die de invoerartikelen in prijs doen stijgen, veroorzaken een opstopping van uitvoerartikelen, die onverkoopbaar dreigen te worden en in prijs dalen. Voor suiker, koffie en huiden heerscht een crisis. Doch zoodra met het intreden van den wapenstilstand (najaar 1918) de vaart weer vrijkomt en de leeg geworden wereld opnieuw durft te koopen, springen de prijzen omhoog: Juli 1918 geeft als algemeen index-cijfer voor den totalen uitvoer 89, December 127; in December 1919 vindt men 232.

De stijging geldt, met uitzondering van tin, voor alle opgenomen artikelen, maar het sterkst voor suiker, welk artikel in 1920 speculatie-prijzen maakt die een index-cijfer geven van 848 (Mei). Voor den totalen uitvoer ligt het hoogste punt (266) in Februari 1920. Dan komt men tot rust. De speculatie heeft uitgewoed: de prijzen zakken zeer snel tot eind 1921 (laagste punt 112 in December); in Europa, met name in het bij de Indische cultures zoo nauw betrokken Nederland, is een crisis ingetreden, die tot het groote publiek vooral sprak in de geweldige waardedaling der effecten.

In 1922 blijven de prijzen gemiddeld op hetzelfde peil (in veel sterker schommelingen evenwel dan ooit bij invoerartikelen het geval is); sindsdien stijgen ze weer, in 1923 voornamelijk door toedoen van suiker en koffie, in 1924 door medewerking van allerhande artikelen: de algemeene index-cijfers der laatste drie jaren (1922/1924) zijn 123, 133 en 141.

Nu dient men in aanmerking te nemen, dat het artikel h u i-

d e n, waaraan door het afzonderlijk opnemen der hoogste en laagste prijzen een groote invloed werd toegekend, door de uiterst lage prijzen sinds December 1920 het algemeene index-cijfer voor den uitvoer te sterk drukt. Berekent men dit algemeene index-cijfer met uitsluiting van huiden, dan wordt het laagste punt 124 (December 1921) en geven de jaren 1922/1924 achtereenvolgens 130, 140 en 150.

Een soortgelijke opmerking zou men kunnen maken ten aanzien van rubber. De index-cijfers voor dit artikel, in 1922/1924 achtereenvolgens 31, 55 en 49, wijken sterk van die der andere uitvoergoederen af, terwijl deze lage stand voor dit artikel geenszins dezelfde economische betekenis heeft als hij voor produkten van andere cultures zou bezitten. Zonder rubber (en zonder huiden) bedraagt het algemeene index-cijfer voor den uitvoer in 1922/1924 achtereenvolgens 138, 146 en 157.

Algemeen overzicht der index-cijfers van alle groothandelsprijzen (1913 = 100).

	Invoer						Uitvoer	Totaal
	Voedingsmiddelen	Textielwaren	Metalen	Chemicaliën	Diversen	Totale invoer		
1913 = 100								
Aant. artikelen	9	18	8	8	8	51	17	68
1922								
1e kwartaal...	175	214	187	158	167	187	125	171
2e " ...	178	211	184	155	168	186	122	170
3e " ...	175	211	175	149	180	185	119	169
4e " ...	176	208	179	152	173	184	131	171
Tot. gemiddeld.	176	211	181	153	176	186	123	170
1923								
1e kwartaal...	176	208	180	156	177	185	145	175
2e " ...	172	206	191	166	176	187	135	174
3e " ...	171	208	186	167	172	186	128	173
4e " ...	177	210	187	170	180	189	139	178
Tot. gemiddeld.	174	208	186	165	176	187	133	173
1924								
1e kwartaal...	177	210	186	159	181	186	160	180
2e " ...	170	206	185	162	187	185	146	177
3e " ...	175	209	181	160	193	186	137	174
4e " ...	169	208	175	157	197	184	145	174
Tot. gemiddeld.	173	208	182	159	189	185	141	174

* * *

De kleinhandel. De statistiek der kleinhandelsprijzen is helaas zeer onvolledig: t/m 1922 beschikt het Kantoor slechts over noteeringen uit de December-maanden, voor zoover het de verbruiksartikelen van in- en uitheemschen oorsprong betreft en van de inlandsche voedingsmiddelen zijn alleen passerprijzen beschikbaar vanaf 1920; index-cijfers kunnen van deze laatste, zooals reeds werd opgemerkt, niet worden berekend.

De stijging der winkelprijzen begon eerder en was aanvankelijk, met name voor de artikelen van uitheemschen oorsprong, veel sneller, dan die der groothandelsprijzen van invoerartikelen: de angst voor schaarschte jaagt de winkelprijzen op. In December 1915 staat het index-cijfer der ingevoerde verbruiksartikelen reeds op 146, achttien punten boven het algemeene index-cijfer voor den import over het laatste kwartaal van dat jaar. Een jaar later heeft de import den kleinhandel vrijwel ingehaald, nog een jaar later zijn de kleinhandelsprijzen ten achter: het index-cijfer der opgenomen invoerartikelen wordt voornamelijk beheerscht door de zoo sterk stijgende textiele goederen, dat voor den kleinhandel door levensmiddelen, die (zooals wij zagen) minder hoog zijn gestegen. Het laatste kwartaal van 1917 geeft voor den import 229, terwijl de verbruiksartikelen van inheemschen oorsprong in December 1917 op 168 en die van uitheemschen oorsprong op 237 staan; het gemiddelde van alle kleinhandelsprijzen bedraagt 201. Het hoogste punt ligt ook bij den kleinhandel in 1920 en bedraagt 254, waarbij men in aanmerking moet nemen, dat dit geen jaargemiddelde en evenmin een maandtop, doch een toevallige maandnoteering is, hetgeen overigens t.o.v. de zich in het algemeen trager bewegende kleinhandelsprijzen geen overwegend bezwaar mag heeten. Na 1920 treedt een geleidelijke daling in, die, voor zoover het den totalen (genoteerden) kleinhandel betreft, en naar de jaargemiddelden (voor zoover deze bestaan) gemeten, niet onderbroken wordt: de beschikbare cijfers voor 1921—1924 bedragen 228, 191, 185, 170; de vier December-maanden geven 228, 191, 178, 170.

Het gedrag der in- en dat der uitheemsche artikelen is intus-

schen niet gelijk. Reeds werd er op gezinspeeld, dat de uitheemsche artikelen aanvankelijk sneller stegen: zij bereikten hun top in December 1918 met 248; maar de top der inheemsche artikelen ligt hooger, n.l. op 262 (Dec. 1920). In December 1922 staan beide groepen van artikelen vrijwel even hoog (191 en 192); dan dalen de prijzen der uitheemsche artikelen sneller, om vanaf Februari 1924 gemiddeld vrijwel onveranderd op 161 te blijven staan. De prijzen der inheemsche artikelen hebben in de laatste jaren een trager en iets onregelmatiger verloop, en vertoonen in 1924 dezelfde eigenaardige curve van een slap opgehangen koord, als boven bij den groothandel werd vermeld. Van deze groep artikelen zijn vleesch en melk het sterkst gestegen en het minst gedaald: voor 1924 bedraagt het gemiddelde index-cijfer voor deze artikelen nog 234. Ook suiker en zout staan nog hoog: gem. 1924 resp. 220 en 200. Bij de uitheemsche artikelen zijn rijzing en daling ongelijkmatiger over de verschillende artikelen verdeeld.

Het hooger niveau der inheemsche artikelen, die in 1924 gemiddeld achttien punten boven de uitheemsche liggen, kan verduidelijkt worden door de twee volgende overwegingen. Aan den eenen kant was het prijspeil der inheemsche artikelen vóór den oorlog zeer laag: Indië was een goedkoop land, en staat thans dicht bij het wereldprijsniveau. Aan den anderen kant maakt de stijgende concurrentie den prijs der ingevoerde artikelen juist laag.

De index-cijfers, berekend uit de kosten van levensonderhoud voor een gezin met een bepaalde grootte en een bepaald inkomen, loopen geheel parallel met die van bovengenoemde kleinhandelsprijzen, waaruit ten duidelijkste de bruikbaarheid van deze constructie blijkt. Het peil ligt thans tusschen dat van in- en uitheemsche artikelen in. December 1924 geeft als index-cijfer 168, zeven punten lager dan het gemiddelde voor dat jaar (175).

In de jaren 1917—1920 heeft de dessa ruimschoots haar deel aan de algemeene prijsstijging op Java gehad. Het hier gepubliceerde materiaal echter van de passerprijzen van Inlandsche voedingsmiddelen begint op het hoogste punt. De geleidelijke en voortgaande daling sindsdien gedurende 1920—1924, die daareven voor de kleinhandelsprijzen werd vermeld, kan in het algemeen althans voor 1920/1923 ook van deze passerprijzen worden gekonstateerd; in 1924 trad een stilstand in. Enkele artikelen maken een uitzondering: de prijzen van padi, rijst en cassave stegen in 1924.

De gemiddelde maandprijzen van padi en beras vertoonen zeer duidelijk den invloed van den oogsttijd: de maanden April/Juli geven telkens de laagste prijzen van het jaar.

Indexcijfers van kleinhandelsprijzen van verbruiksartikelen van in- en uitheemschen oorsprong.

(1913/14 = 100)

	Inheemsch ¹⁾	Uitheemsch ²⁾	Tezamen
December 1922	191	192	191
Maart 1923	205	179	192
Juni "	193	177	185
September "	187	179	183
December "	185	171	178
Maart 1924	185	163	174
Juni "	181	161	171
September "	172	160	166
December "	179	160	170

¹⁾ 17 artikelen. ²⁾ 16 artikelen.

De maandelijksche kosten van de 29 belangrijkste levensbehoeften voor een z.g. „normaal gezin" vertoonen het volgende beloop:

	Kosten	Indexcijfer
December 1913...	f 79,26	100
December 1922...	„ 148,60	187
Maart 1923...	„ 149,96½	189
September „	„ 138,73½	175
December „	„ 143,29	181
Maart 1924...	„ 142,50½	180
Juni „	„ 141,22	178
September „	„ 131,75½	166
December „	„ 133,08½	168

BOEKAANKONDIGING.

Practische Sociologie, door J. H. F. Kohlbrugge; Deel I Sociale Opvoeding; De mensch in dienst der maatschappij; Groningen en Den Haag, Wolters, 1925.

Dit boek is een vrucht van het nieuwe Academisch

Statuut, dat aan geografen de sociologie als studievak oplegt, aan juristen ze als keuzevak vergunt. Een Nederlandsch leerboek der sociologie bleek prof. Kohlbrugge niet te bestaan en zoo besloot hij, naast zijn eigenlijk vak, de ethnologie, de sociologie erbij te bewerken.

Geheel duidelijk is deze verklaring (die men vindt in het Voorwoord) niet. Een Nederlandsch „Leerboek der Sociologie" bestaat wèl, t.w. dat van den Warmondschen professor Aengenent. Dit verstaat evenwel onder sociologie wel heel iets anders dan het boek van Kohlbrugge, n.l. de studie van wat men gewoonlijk als „de sociale quaestie" samenvat. Het is trouwens een malle fout van het Statuut, dat het, terwijl er vele en sterk uiteenlopende definities van „sociologie" bestaan, geheel in het midden laat, wat het onder dit vak wil zien begrepen. Dat het den term opvatte als Kohlbrugge het doet in dit zijn eerste deel, in den zin van de leer van wat men meestal „maatschappelijk werk" noemt, is intusschen niet zeer waarschijnlijk. Het program, dat de Utrechtsche hoogleeraar zich voorstelt, in zijn volgende deel (of deelen?) af te werken, wordt trouwens den lezer niet bekend gemaakt.

Voor zijn studenten zal de verschijning in boekvorm van deze college-stof zonder twijfel nut hebben. Of het boek elders ingang zal vinden, lijkt twijfelachtig. Het is daartoe, zouden we zeggen, veel te subjectief gehouden. Zou iemand anders dan Kohlbrugge zelf op dit boek kunnen examineren?

Het boek vertoont zeker ook de goede kanten der subjectiviteit. Het is vaak bondig geschreven en er spreekt een scherp zich afteekende persoonlijkheid uit. Doch in te sterke mate bezit het de gebreken van deze goede eigenschappen.

Een universitair leerboek der sociologie kan men zich zonder theoretische basis of aanloop lastig denken. Dat is al de minste eisch, dien men stellen kan. Geen spoor daarvan is hier aanwezig. Het boek is een reeks, onderling niet sterk samenhangende, opstellen over allerhande maatschappelijk werk. Met heel veel puntige opmerkingen doorspekt; sociale werkers en werksters kunnen er heel wat paedagogiek van hun vak uit opsteken. Maar een stelselmatig opgezet leerboek zelfs van deze stof is het niet. En veel te veel geeft de schrijver zijn eigen oordeel als vanzelfsprekende waarheid ten beste, die verdere motiveering ontberen kan. Hij is blijkbaar een man van sterke overtuigingen. Die soms hem leiden tot een inderdaad bezadigd oordeel, bijv. waar hij de sociale betekenis van de bioscoop bespreekt. Maar die weer andere keeren, bijv. waar hij (wat natuurlijk mogal eens geschiedde) het socialisme op zijn pad ontmoette of waar hij den Volkenbond tegenkwam, hem korte zinnen van wegwerpend oordeel in de pen gaven, die als slotsom van een breed betoog wellicht zin konden hebben, maar die hier misstaan.

Studenten, die sociologie willen studeeren, hebben recht op iets anders en vooral op iets meer dan op een aantal losse meeningsuitingen ex cathedra. Het is niet voldoende, den indruk van een *eerlijke* overtuiging te geven — geen lezer en geen hoorder zal aan de oprechtheid van dezen academischen docent, die zijn binnenste buiten keert, een oogenblik twijfelen. Doch wat noodig is en geëischt mag worden, is betoog, is argumentatie, is *beredeneerde* overtuiging. Men ontmoet ze vaak genoeg in dit boek om te mogen bejammeren, dat zij haast even vaak ontbreekt. v. B.

ONTVANGEN:

Aperçu de la Démographie des divers Pays du Monde publié par l'Office permanent de l'Institut International de Statistique 1925; I. Etat de la population; II. Mouvement de la population. La Haye, 1925, Société Anonyme Ancienne Librairie W. P. van Stockum & Fils, Editeur et seul dépositaire.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Table listing bank discounts for various countries including Netherlands, Java, and others, with dates and rates.

OPEN MARKT.

Table showing open market exchange rates for Amsterdam, London, Berlin, and New York from 1924 to 1925.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Table of exchange rates in the Netherlands for various cities like Amsterdam, Rotterdam, and Batavia.

Table of exchange rates in the Netherlands for various cities like Amsterdam, Rotterdam, and Batavia, including a section for Zwitserland.

Table of exchange rates in the Netherlands for various cities like Amsterdam, Rotterdam, and Batavia, including Stockholm, Copenhagen, and others.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Table of exchange rates to New York for London, Paris, Berlin, and Amsterdam.

KOERSEN TE LONDEN.

Table of exchange rates in London for various international locations like Alexandria, Bangkok, and others.

ZILVERPRIJS

GOUDPRIJS

Table of silver and gold prices for London and New York.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Table showing the financial status of the national treasury, including receivables, expenses, and obligations.

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Table of the floating debt of the Netherlands in the Indies, detailing various types of loans and interest.

DUITSCH RIJKSBANK.

Voornaamste posten in miljoenen Reichsmark.

Data	Goud	Daarvan bij buit-entl. circ. banken 1)	Deviezen als goud-dekking geldende	Anderc wissels en cheques	Beleeningen
22 Aug. 1925	1.137,2	97,7	358,4	1.566,5	16,4
15 „ 1925	1.114,6	97,7	357,7	1.617,9	20,3
7 „ 1925	1.113,7	102,8	358,5	1.706,1	23,8
31 Juli 1925	1.104,1	123,3	368,0	1.789,2	60,3
23 „ 1925	1.103,0	123,3	367,7	1.487,6	21,6
15 „ 1925	1.068,7	93,1	356,2	1.526,5	13,4
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

1) Onbelast 2) W.o. Rentenscheine 22, 15, 7 Aug., 31, 23, 15 Juli, resp. 327,1; 264,7; 215,5; 134,5; 384,4; 326,5 mill.

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in miljoenen francs.

Data	Metaal incl. buit-entl. saldi	Beleening van tegoed in h. buitl.	Beleening van prom.d. provincien	Binnenlandsche wissels	Beleeningen	Voorschot aan den Staat	Circulatie	Rekg. Cr. Particulieren
27 Aug.'25	386	85	480	1.336	316	5.200	7.616	174
20 „ '25	385	85	480	1.317	274	5.200	7.596	159
12 „ '25	385	85	480	1.358	266	5.200	7.668	136
6 „ '25	385	85	480	1.421	286	5.200	7.675	161
30 Juli '25	385	85	480	1.413	260	5.200	7.688	153
23 „ '25	385	85	480	1.429	235	5.200	7.570	265
28 Aug.'24	354	85	480	1.306	448	5.250	7.641	227

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in miljoenen dollars.

Data	Goudvoorraad		Wettig betaalmiddel, Zilver etc.	Wissels	
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes		In herdisc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
5 Aug.'25	2.778,0	1.494,2	136,3	543,8	212,0
29 Juli '25	2.791,1	1.498,6	145,5	468,4	210,5
22 „ '25	2.790,9	1.509,3	144,0	442,5	224,5
15 „ '25	2.790,6	1.523,6	144,8	454,7	231,3
8 „ '25	2.784,3	1.508,7	139,5	450,3	240,7
1 „ '25	2.785,6	1.517,3	141,3	511,6	249,1
6 Aug.'24	3.125,7	2.115,2	103,3	273,6	22,1

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circulatie	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dekking-perc. 1)	Algem. Dekking-perc. 2)
5 Aug.'25	333,5	1.605,6	2.266,0	115,7	71,7	75,3
29 Juli '25	330,2	1.598,4	2.200,6	115,7	73,4	77,3
22 „ '25	335,3	1.605,2	2.199,7	115,7	73,3	77,1
15 „ '25	344,5	1.627,0	2.231,7	115,6	72,5	76,1
8 „ '25	339,0	1.652,3	2.187,7	115,6	72,5	76,1
1 „ '25	353,6	1.653,0	2.252,4	115,7	71,3	74,9
6 Aug.'24	535,5	1.756,0	2.159,7	111,5	79,8	82,5

1) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opeisbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 2) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in miljoenen dollars.

Data	Aantal banken	Disconto's en beleening	Beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
29 Juli '25	730	13.217	5.506	1.606	18.061	5.174
22 „ '25	730	13.240	5.507	1.618	18.072	5.164
15 „ '25	731	13.286	5.484	1.647	18.227	5.164
8 „ '25	733	13.280	5.498	1.616	18.143	5.164
1 „ '25	733	13.375	5.517	1.662	18.339	5.172
30 Juli '24	747	12.265	4.987	1.591	16.821	4.492

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 1 September 1925.

De internationale markten zijn gedurende de achter ons liggende berichtperiode in hoofdzaak bezig gehouden door het vraagstuk der schuldenregeling tusschen de geallieerden. Nadat België met de Vereenigde Staten tot overeenstemming was gekomen, stond het reeds vast, dat ook Frankrijk stappen zou nemen ten einde tot een regeling van zijn verplichtingen, zoowel in de Unie als in Engeland, te geraken. De preliminieren ten aanzien van laatstgenoemd land zijn thans getroffen en zij hebben over het algemeen een gunstigen indruk gemaakt; hoewel meer te Parijs dan te Londen. Velen in Frankrijk meenen, dat aldus geen al te zware lasten op het land worden gelegd, zoodat met voortvarendheid aan de consolidatie van den financieelen toestand kan worden gewerkt. In ieder geval zal hiermede echter gewacht dienen te worden, tot ook uit de besprekingen met de Vereenigde Staten zal zijn gebleken, welke verlangens men daar te lande ten aanzien van de schuldregeling koestert. In den aanvang der berichtweek heeft de goede indruk, welken de conferentie te Londen had gemaakt, niet nagelaten, eenigen invloed ten gunste op de beurs van Parijs uit te oefenen, welke echter tegen het einde weder werd genivelleerd, toen bekend werd, dat tot nu toe op de waardevaste leening slechts voor een bedrag van circa 4 milliard francs was ingeschreven.

Te Londen is de stemming zeer kalm en niet zoo opgewekt geweest als te Parijs. De grond hiervan is in enkele oorzaken van uiteenlopenden aard te vinden. In de eerste plaats achtte men in sommige Engelsche financieele kringen de tegevoetkomende houding van den Britschen kanselier van de schatkist tegenover Frankrijk te groot, beschouwd in het licht van de eigen verplichtingen. Voorts werkte het eenigszins ontstemmend, dat de bankrate opnieuw onveranderd is gebleven; in kringen, waar men tot voor korten tijd bijna stellig op een verlaging van den officieelen discontovoet heeft gerekend, is men, ten gevolge van het uitblijven der wijziging, in lichte mate overgegaan tot het realiseren van „gilt-edged” fondsen, mede onder den invloed van de iets stroever geldmarkt.

Te Berlijn is een opvallende verbetering opgetreden. Behalve terughoudendheid der baisse-speculatie, als gevolg van strengere controle op de levering, wordt het vermijden van de dreigende staking in de bouwrijverheid als reden genoemd, alsmede de voortdurende aankopen van het buitenland, die het vlottende materiaal opzuigen. Voorts heeft de liquidatie van het Stinnes-concern een gunstige wending genomen. Montaan-aandeelen vertoonen over de week gemiddeld 10 pCt. koersstijging. Electro-aandeelen werden zeer gevraagd.

Te New York heeft de opgewekte stemming zich ten volle kunnen handhaven, hoewel de opgaande lijn niet meer zoo regelmatig is geweest. In de eerste plaats hebben industriele aandelen het veld moeten ruimen voor aandelen in spoorwegondernemingen, mede in verband met de zeer goede ontvangsten, welke deze maatschappijen over de maand Juli hebben aangetoond en met de recordcijfers, welke deze maand ten aanzien van het vervoer te aanschouwen heeft gegeven. De onregelmatigheid in de tendens is echter in de eerste plaats veroorzaakt door de iets stroever geldmarkt, waardoor uit den aard der zaak de speculatieve bedrijvigheid in hoog genoteerde industriele aandelen ietwat wordt tegengehouden.

Ten onzent heeft de berichtweek een vrij onbelangrijk verloop gehad, hoewel hierop wel een enkele uitzondering te vermelden valt. De beleggingsafdeeling heeft geen aanleiding tot bijzondere opmerkingen gegeven; alleen viel op sommige dagen iets meer aanbod op te merken, hetwelk ter beurze in verband werd gebracht met de wijziging, welke zich ook op onze geldmarkt, zij het in geringer mate, heeft voltrokken, doordat geld op prolongatie iets minder ruim en tot verhoogden koers verkrijgbaar werd gesteld. Van de buitenlandsche soorten waren Braziliaansche en Mexicaansche fondsen gevraagd. 6 % Ned. Werk. Schuld 1922: 105¹¹/₁₆, 105⁵/₈, 105¹¹/₁₆; 4¹/₂ % Ned. Werk. Schuld 1917: 97¹⁵/₁₆, 97⁷/₈, 97¹³/₁₆; 7 % Ned.-Indië: 102⁵/₈, 102³/₄, 102⁷/₈; 4¹/₂ % Port. Tabak: 68³/₄, 71¹/₄, 72; 5 % Mexico £ 100—1000: 7⁷/₈, 8¹/₂, 8⁹/₁₆; 5 % Mexico Goud 1899 £ 20—100: 37¹/₂, 39¹/₂, 42¹/₂; 5 % Brazilië 1903 £ 100: 74¹/₂, 76¹/₂, 76; 8 % Sao Paulo 1921: 100⁵/₈, 100⁷/₈, 100⁷/₁₆.

Een nerveuze tendens werd echter tegen het einde der berichtperiode op de afdeeling voor binnenlandsche industriele aandelen opgemerkt en wel voor aandelen en obligaties Jurgens. Gedurende het grootste deel van de beursweek konden deze fondsen zich goed op peil houden en was de handel hierin ook niet van buitengewoon groote afmetingen. Op den laatsten dag echter trad een zeer scherpe reactie in, als gevolg van uiteenzettingen, welke in één der weekbladen omtrent het Jurgensconcern waren verschenen. Klaarblijkelijk hebben deze

uiteenzettingen bij het publiek een paniek te voorschijn oproepen. Immers, tegenover een overvloedig aantal verkooporders, meestal ongelimiteerd, stonden slechts enkele kooporders. Ten slotte moesten de handelaren zich dan ook wel op een sterk verlaagd peil ontmoeten, hetwelk zoowel voor de gewone als voor de preferente aandelen circa 30 % lager werd gesteld. Daarna is een zeker herstel ingetreden, hetwelk echter voor de preferente aandelen veel grooter afmetingen heeft aangenomen, dan voor de gewone aandelen en voor de obligaties. Van de overige soorten der desbetreffende rubriek heeft geen enkele de bijzondere aandacht getrokken. Kunstzijde aandelen waren zoo goed als verlaten, doch meestal aan den lusteloozen kant. Ook aandelen Philips waren aangeboden. Centrale Suiker Mij.: $116\frac{1}{2}$, $116\frac{3}{4}$, $115\frac{1}{2}$; Feijenoord: 145, $141\frac{3}{4}$, $140\frac{1}{2}$; Hollandische Kunstzijde Industrie: 153, $156\frac{3}{4}$, $156\frac{1}{2}$; Jurgens: 129, $137\frac{1}{2}$, $131\frac{3}{4}$, 105; Jurgens Pref. A.: 88, $75\frac{1}{8}$; Mackubee: $117\frac{1}{2}$, 119, $115\frac{3}{4}$, 120; Ned. Kunstzijde Fabriek: 350, $344\frac{1}{2}$, 343; Philips Gloeilampenfabriek: $429\frac{3}{4}$, $411\frac{3}{4}$, $405\frac{3}{4}$; Verg. Touwfabrieken: $45\frac{1}{2}$, $49\frac{1}{4}$, $43\frac{3}{8}$.

De rubbermarkt was doorgaans kalm en op sommige dagen zelfs zwak. Hier echter trad in het verder verloop een verbetering naar voren, waardoor over de geheele linie een vrij krachtige hausse kon intreden, voornamelijk onder den invloed van de betere stemming voor het product te Londen. Amsterdam Rubber: $292\frac{1}{8}$, 288, $298\frac{7}{8}$; Hessa Rubber: 391, 394, $390\frac{1}{2}$, $396\frac{1}{2}$; Java Caoutchouc: 159, $160\frac{1}{2}$, $157\frac{1}{2}$, $162\frac{1}{2}$; Kendeng Lemboe: 285, $287\frac{1}{2}$, 295; Ned.-Ind. Rubber en Koffie: 252, 257; Oost Java Rubber: $302\frac{1}{2}$, 292, $309\frac{1}{2}$; Serbadjadi: $276\frac{1}{2}$, $271\frac{1}{2}$, $281\frac{1}{2}$; Sumatra Rubber Cy.: 258, $255\frac{1}{2}$, 262.

Tabaksaandelen konden zich niet meer in de geanimeerde tendens van de laatste weken verheugen. Toch is de grondtoon hier zeer vast gebleven. Alleen is de aandacht iets van aandelen Senembah en certificaten „De Oostkust” afgewend en hebben aandelen in Java-ondernemingen groter belangstelling kunnen trekken. Arendsburg: $480\frac{1}{2}$, 472; Besoeki Tabak Mij.: 300, 301, $305\frac{1}{2}$; Deli Batavia Mij.: $360\frac{3}{4}$, $366\frac{1}{2}$; Deli Mij.: $394\frac{3}{4}$, 397, $396\frac{1}{2}$; Senembah Mij.: $483\frac{1}{2}$, $480\frac{1}{2}$, 478.

De suikermarkt was zeer stil, doch heeft het peil van de vorige week als geheel goed kunnen handhaven. De lichte verbetering in de notering voor Cubasuiker heeft hiertoe bijgedragen. De omzetten in aandelen Handelsvereniging „Amsterdam” echter zijn sterk afgenomen. Cultuur Mij. der Vorstenlanden: 154, 153, $154\frac{1}{2}$; Handels Verg. „Amsterdam”: 543, $536\frac{1}{2}$, $540\frac{1}{4}$; Java Cultuur Mij.: $329\frac{1}{4}$, $337\frac{1}{4}$, 332; Maron Cultuur Mij.: 264; Poerworedjo: $112\frac{1}{4}$, $113\frac{1}{2}$, $112\frac{1}{2}$; Suiker Cultuur Mij.: $239\frac{1}{2}$, $235\frac{1}{2}$; Tjewing Lestari: 216, 219, 218; Watotoel is Poppah: 650, 665.

Ook de afdeling voor petroleumandaelen heeft zich in slechts zeer matige belangstelling kunnen verheugen. Aandelen Koninklijke Petroleum Maatschappij werden echter niet meer in zoo ruime mate aangeboden. Aanbod en vraag wogen nagenoeg tegen elkaar op, zoodat het koerspeil vrijwel onveranderd is gebleven. Aandelen Geconsolideerde hebben evenmin sterk de aandacht getrokken. Dordtsche Petroleum Cy.: 345, 350; Geconsolideerde Holl. Petroleum Cy.: 157, $159\frac{1}{2}$; Kon. Petroleum Mij.: $374\frac{1}{2}$, $375\frac{1}{2}$, $368\frac{3}{4}$.

Scheepvaartandaelen waren stil, doch vast. Holland-Amerika Lijn: 67, 68; Java-China-Japan Lijn: $106\frac{1}{2}$, $107\frac{1}{2}$, $108\frac{1}{4}$; Kon. Ned. Stoomboot Mij.: $66\frac{1}{4}$, $66\frac{1}{8}$; Ned. Scheepvaart Unie: $144\frac{5}{8}$, 146, 148; Stoomv. Mij. „Nederland”: 155, 156.

Bankandaelen waren gevraagd, in het bijzonder voor aandelen Javasche Bank. Amsterdamsche Bank: $152\frac{1}{4}$, 151; Holl. Bank voor Zuid-Amerika: 67, $65\frac{1}{4}$, $65\frac{3}{4}$; Javasche Bank: 295, 296, 300; Koloniale Bank: 176, $177\frac{1}{2}$; Ned.-Ind. Hand. Bank: $140\frac{1}{4}$, $141\frac{1}{2}$; Ned. Handel Mij.: $136\frac{7}{8}$, $136\frac{1}{2}$, $137\frac{3}{8}$; R'damsche Bankvereniging: $73\frac{1}{2}$, 74, $73\frac{1}{2}$.

Op de mijnmarkt heeft een sterk verdeelde tendens geheerscht. Tegenover kooplust voor aandelen Redjang Lebong trad eenig aanbod voor aandelen Algemeene Exploratie Mij. naar voren. Alg. Exploratie Mij.: 140, $133\frac{1}{2}$, $135\frac{1}{2}$; Redjang Lebong: 285, 280, 303, 298.

Amerikaansche waarden waren gevraagd voor aandelen Wabash en enkele andere lichte spoorwegaandelen. American Smelting & Ref. Comp.: $110\frac{1}{4}$, $109\frac{3}{8}$, $108\frac{7}{8}$; Anaconda Copper: $88\frac{7}{8}$, $85\frac{1}{2}$ (ex div.), $84\frac{1}{8}$; Studebaker: 1160, 1205, 1220; United States Steel Corp.: $122\frac{1}{4}$, $123\frac{3}{4}$; Atchison Topeca: $124\frac{1}{8}$, $123\frac{1}{4}$; Eri: $34\frac{3}{4}$, 33; St. Louis/San Francisco: $97\frac{1}{2}$; Wabash Railway: $45\frac{1}{8}$, $46\frac{23}{32}$, $47\frac{1}{16}$, $45\frac{15}{16}$.

Prolongatie monteerde in den loop der berichteweek van $3\frac{1}{2}$ tot 4 %.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN. 1 September 1925.

Weder valt sedert ons vorige weekbericht voor alle graansoorten een prijsverlaging te constateeren, die in veel gevallen een aanzienlijken omvang heeft aangenomen. De oorzaak van deze flauwe stemming der graanmarkt ligt in de voortdurend binnenkomende berichten over goede oogsten, zoowel in invoer- als uitvoerlanden en vooral de uitstekende resultaten in Oost-Europa maken grooten indruk. Van alle graansoorten heeft voor tarwe de prijs het minst geleden omdat voor spoedige tarwe steeds belangstelling bestond en de toeneming van het aanbod, die uit verschillende landen in dit nieuwe seizoen kan worden verwacht, deze week eigenlijk nog niet tot volle ontwikkeling kwam. De bedoelde groote aanvoeren zullen in de eerste plaats moeten komen uit Canada en Rusland. Met den Canadeeschen oogst is men nu bezig. De verschepingen van nieuwe Canadeesche tarwe kunnen echter vóór October niet worden verwacht. In het begin der week verschenen eenige lage ramingen van de Canadeesche tarwe-opbrengst en in verband daarmee handhaafden toen de prijzen zich in Noord-Amerika vrij goed, doch dezer dagen hoorde men weder van veel hoogere cijfers. Ook dit spiegelde zich weer af in de Amerikaansche noteringen en Chicago en Winnipeg waren op 29 Augustus flauw en aanzienlijk lager. De oorzaak van de lage Amerikaansche markten ligt echter ook in de Europeesche situatie, waar de invoerlanden, behalve Engeland, over grotere oogsten beschikken dan in het vorige jaar, en de Oost-Europeesche productielanden, die het vorige jaar geen tarwe voor uitvoer beschikbaar hadden, nu als exporteur zullen optreden. Vooral heeft deze week indruk gemaakt een zeer hoge officieele Russische opbrengstraming volgens welke, wanneer men de vermindering van het grondgebied van Rusland in aanmerking neemt, de oogst van alle graansoorten slechts weinig beneden dien van vóór den oorlog blijft. Alleen aan tarwe reeds zou 2 miljoen ton voor uitvoer beschikbaar zijn. Dat de prijzen, waartoe tarwe verhandeld wordt, minder sterk daalden dan die van andere graansoorten vindt zijn oorzaak hierin, dat tarwezaken aan de meeste markten beperkt blijven tot spoedige partijen, welke nog steeds slechts verkrijgbaar zijn uit de enkele landen, die in het vorige seizoen als verkoopters optraden, terwijl op latere verscheping, in verband met de te verwachten lagere prijzen slechts zeer weinig zaken worden gedaan. Een eerste schrede in de richting der in den herfst te verwachten verschijnselen werd echter reeds gedaan door zaken in Poolsche en Deensche tarwe naar Engeland. Hongaarsche tarwe is reeds eenigen tijd geregeld naar Duitschland verkocht en Zuid-Slavische partijen komen reeds in de Donauhavens aan, terwijl de uitvoer uit Roemenië nog wacht op verlaging van het Roemeensche uitvoerrecht. Het Internationale Instituut voor den Landbouw te Rome rekent de tarweopbrengst in vrijwel geheel Europa, zonder echter Rusland mede te tellen, op 90 miljoen qrs., tegen 70 miljoen in 1924. Uit Rusland wordt de oogst opgegeven als 83 miljoen qrs., hetgeen juist het dubbele is van 1924. De vermindering in de opbrengst der Noord-Amerikaansche wintertarwe wordt, vooral indien het Russische cijfer juist is, hierdoor geheel gneutraliseerd, al oefent zij dan ook nu nog, waar zij de tarweverscheping van Noord-Amerika binnen beperkte grenzen houdt, wel invloed uit op den prijsloop van spoedige tarwe en houdt zij daardoor prijsdaling enigszins tegen. Evenals in Noord-Amerika zijn ook aan de Argentijnsche termijnmarkten de tarweprijzen gedaald, en aan alle Europeesche markten is de stemming overheerschend flauw met weinig ondernemingslust. De Deutsche kooplust, die het gevolg was van de invoering op 1 September van het nieuwe Deutsche invoerrecht, doch die zich beperkte tot partijen die vóór dien datum de Deutsche grens nog konden passeeren, is nu waarschijnlijk voorloopig voorbij.

Zaken in rogge waren deze week van weinig beteekenis en de vraag in de Europeesche invoerlanden was zeer beperkt. Eenige zaken in Poolsche rogge werden nog gedaan naar Nederland, doch voor Noord-Amerikaansche rogge bestond zeer weinig belangstelling. Ook Russische rogge werd nauwelijks verhandeld, ofschoon daarvoor de laatste dagen de prijzen aanzienlijk zijn verlaagd. De Russische roggeoogst wordt officieel geraamd op 96 miljoen qrs. tegen 78 miljoen in 1924, terwijl Polen 31 miljoen qrs. rogge heeft geoogst tegen 17 miljoen in het vorige jaar. Deze cijfers lieten niet na in Noord-Amerika indruk te maken en de roggeprijs is daar in den loop der week zeer sterk gedaald. Het slot te Chicago was op 31 Augustus voor September niet minder dan 15 dollarcent per 56 % (circa 15 %) en voor December 12 cent lager dan een week tevoren.

Flauw was de markt voor maïs en ook in dit artikel zijn het de groote oogsten, die in Oost-Europa reeds zijn binnen gehaald en te verwachten zijn, alsmede de met zekerheid te

Noteringen.

Data	Chicago			Buenos Aires		
	Tarwe Sept.	Mais Sept.	Haver Sept.	Tarwe Sept.	Mais Sept.	Lijnzaad Sept.
29 Aug. '25	153½	92 3/8	38 1/8	13,55 1)	8,95 1)	20,20 1)
22 " '25	162¾	103¾	40 1/8	13,80 1)	9,30 1)	20,70 1)
29 Aug. '24	124 1/8	118	49 3/8	14,90	10,18	23,22
29 Aug. '23	100 1/8	82 1/2	37 1/2	11,30	8,70	21,60
29 Aug. '22	102	59 3/8	32	11,45	7,75	18,—
20 Juli '14	82	56 3/8	36 1/2	9,40	5,38	13,70

1) per October.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten	31 Aug. 1925	24 Aug. 1925	1 Sept. 1924
Tarwe*	15,50	16,25	14,75
Rogge (No. 2 Western) ..	11,75	12,25	12,—
Mais (La Plata)	234,—	245,—	221,—
Gerst (48 lb. malting) ..	219,—	240,—	270,—
Haver	11,— 4)	11,30 4)	13,— 4)
Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata-zaad) 1	13,90	14,25	14,20
Lijnzaad (La Plata)	441,—	455,—	457,—

1) per 100 KG. 2) per 2000 KG. 3) per 1960 KG.

*No. 2 Hard/Red Winter Wheat. 4) Canada No. 3.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	23/29 Aug. 1925	Sedert 1 Jan. 1925	Overeenk. tijdvak 1924	23/29 Aug. 1925	Sedert 1 Jan. 1925	Overeenk. tijdvak 1924	1925	1924
Tarwe	24.319	787.813	645.955	—	17.024	18.573	804.837	664.528
Rogge	8.942	177.048	324.896	—	—	3.775	177.048	328.671
Boekweit	28	17.154	13.558	—	—	528	17.154	14.086
Mais	5.462	443.675	502.733	685	51.223	79.563	494.898	582.296
Gerst	6.471	129.970	205.582	—	4.114	28.606	134.084	234.188
Haver	7.252	137.253	118.487	—	252	305	137.505	118.792
Lijnzaad	259	126.506	169.080	—	43.979	51.794	170.485	220.874
Lijnkoek	5.849	136.816	145.772	—	—	700	136.816	146.472
Tarwemeel	4.312	82.815	152.573	—	12.423	17.787	95.238	170.360
Andere meelsoorten	—	3.521	4.677	—	—	—	—	4.677

verwachten groote verschepingen uit Zuid-Afrika, welke den ondernemingslust binnen zeer beperkte grenzen houden. Van Argentinië werd deze week zeer veel mais afgeladen en van Z.-Afrika zijn de verschepingen reeds sterk toegenomen watten gevolge had, dat voor spoedige mais de vraag eveneens slecht was en de prijzen van stoomende partijen zich sterk bewogen in de richting van de voor latere aflading geldende. Slechts aangekomen partijen vonden aan sommige markten, zooals vooral Nederland, nog vrij goeden afzet, omdat bijna overal de voorraden klein zijn. Ter latere verscheping werd mais echter, zeer weinig gekocht en dagelijks daalden daarvoor de prijzen. Aanbod uit den Russischen oogst, die volgens de Russische Regeering buitengewoon groot zal worden, bleef nog achterwege, doch van den Donau komt reeds goedkoop aanbod, terwijl Zuid-Afrika dringend aan de markt is, en de Argentijnse markt een flauw aanzien had met groote aanvoeren en toenemende verschepingen. De termijnmarkten te Buenos Aires en Rosario sloten op 31 Augustus 25 à 35 centavos per 100 KG. lager dan op den 24sten, doch de allerlaatste dagen handhaafde de markt zich goed op het vroeger bereikte lagere niveau. Sterk heeft tot de flauwe stemming der maismarkt ook de uitstekende stand van den nieuwen Amerikaanschen maisoogst meegewerkt. Chicago was dan ook voor mais deze week flauw met prijsdaling sedert het begin der week van 9 3/8 d.c. per 56 lbs. voor September (oude oogst) en 4 1/8 cent voor December (nieuwe oogst). Geregeld wordt weder Noord-Amerikaanse mais naar Europa geoffreerd, zoowel van den ouden als van den nieuwen oogst, doch de importlanden zijn tot nog toe slechts in zeer beperkte mate tot aankopen overgegaan, daar zij verdere prijsverlaging verwachten.

Ook in g e r s t is het aanbod groot. Geruimen tijd blijven de zaken in gerst op herfstafloading nu reeds beperkt tot Noord-Amerika, dat onder den indruk der groote oogsten in Oost-Europa zijn prijzen sterk had verlaagd. Aanzienlijke zaken vonden ook deze week weder plaats naar Nederland, Duitschland en Engeland. De laatste dagen echter hebben ook de Donau en Rusland hunne gerstprijzen verlaagd, wat ook voor gerst het vertrouwen in de prijzen nog heeft doen verminderen. Zaken in Russische en Donaugerst zijn tot nog toe niet groot, doch reeds is van den Donau deze week veel nieuwe gerst verscheept.

H a v e r was van Noord-Amerika vooral in het begin der week flauw, en zoowel in Engeland als op het vasteland zijn in Noord-Amerikaanse haver vrij veel zaken gedaan, daar de lage prijzen tot uitbreiding van het haververbruik hebben geleid. De laatste dagen echter handhaven de Amerikaansche prijzen zich beter.

SUIKER.

In de afgelopen week verkeerde de suikermarkt in een prijs-houdende stemming.

De noteringen in Amerika liepen op voor de vroege termijnen, terwijl Januari/Maart enkele punten inzakte.

De ontvangsten in de Atlantische havens der V.S. bedroegen 36.000 tons, de versmeltingen 67.000 tons, terwijl de voor-

raden 165.000 tons beliepen.

In Cubasuiker voor prompte verscheping, zoowel als voor de eerstvolgende maanden kwamen flinke afdoeningen tot stand tot ongeveer 2 3/8 d.c. c. & f. New York, terwijl verkoopers voor prompt Sh. 12/6 en voor September/October 12/4 1/2, of Europa noteerden.

De C u b a statistiek luidt:

	1925	1924	1923
	Tons	Tons	Tons
Weekontvangsten 22 Aug.	43.803	34.204	12.763
Tot. 1 Dec.-22 Aug.	4.546.562	3.615.520	3.329.018
Aantal werkende fabrieken....	5	1	1
Weekexport 22 Aug.	96.858	72.097	25.139
Totaal exp. 1 Jan.-22 Aug.	3.679.777	3.141.212	2.883.689
Totale voorraad op 22 Aug. ...	866.605	474.308	445.335

F. O. Licht geeft de volgende cijfers voor zijn nieuwe raming van den E u r o p e e s c h e n suikerroogst in vergelijking met de opbrengst der twee voorafgaande jaren:

	1924/25	1923/24	1922/23
	tons	tons	tons
Duitschland	1.600.000	1.132.000	1.463.000
Tsjechoslowakije	1.430.000	998.000	726.472
Oostenrijk	74.000	47.000	24.468
Hongarije	200.000	125.000	82.000
Frankrijk	830.000	490.850	492.705
België	400.000	300.121	268.928
Holland	335.000	231.923	255.592
Denemarken	136.000	109.000	90.200
Zweden	135.000	149.427	171.790
Polen	495.000	389.995	301.890
Italië	425.000	351.102	297.280
Spanje	260.000	185.063	170.000
Rusland	480.000	360.000	220.000
Andere landen	375.000	188.280	110.000

Totaal in Europa .. 7.175.000 5.057.761 4.574.325

welke cijfers nog voor verandering vatbaar zijn.

De Zichtbare voorraden zijn volgens Czarnikow

	1925	1924	1923
	Tons	Tons	Tons
Duitschland 1 Aug.	118.000	277.000	395.000
Tsjechoslowakije 1 Aug.	149.000	58.000	80.000
Frankrijk 1 Aug.	98.000	58.000	104.000
Nederland 1 Aug.	93.000	51.000	56.000
België 1 Aug.	65.000	32.000	30.000
Engeland 1 Aug.	290.000	244.000	326.000

Europa .. 813.000 720.000 991.000

V.S. Atlant. havens 26 Aug. ... 165.000 115.000 117.000

Cuba alle havens 22 Aug. 867.000 474.000 445.000

Totaal .. 1.845.000 1.309.000 1.553.000

Op J a v a verkocht de V.I.S.P. verdere restanten Superieure suiker en No. 16 &/hooger tot bekende prijzen, terwijl uit de tweede hand eenige afdoeningen plaatsvonden van prompte

witte suiker tot / 10,— oplopend tot / 10¹/₄. Het rendement van 148 fabrieken bedroeg op 15 Augustus 12 % meer dan op dat tijdstip verleden jaar.

Hier te lande was de markt de afgelopen week kalm tot prijshoudend gestemd. Aangevende Augustus suiker werd van / 19¹/₈ oplopend tot / 19³/₈ verhandeld; voor de verdere termijnen was de belangstelling echter zeer beperkt. October noteerde / 19,— (geboden), December / 18³/₄ en Maart / 19¹/₈, welke prijzen echter aan het eind der week wat afbrokkelde. Het slot was kalm met afdoeningen van Augustus tot / 19,—, waarna verkoopers zich terugtrokken. De omzet bedroeg deze week ongeveer 1100 tons en de totaalomzet over Augustus 16.500 tons.

KATOEN.

Noteering voor Loco-Katoen.
(Midling Uplands.)

	28 Aug. 1925	21 Aug. 1925	14 Aug. 1925	28 Aug. 1924	28 Aug. 1923
New York voor Middling ...	22,55 c	23,65 c	23,75 c	26,85 c	25,45 c
New Orleans voor Middling	22,— c	22,95 c	23,35 c	24,52 c	24,50 c
Liverpool voor Middling ...	12,60 d	13,07 d	12,93 d	15,40 d	15,43d*)

*) Voor fully middling ouden Standaard.

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizentallen balen).

	1 Aug. '25 tot 21 Aug. '25		Overeenkomstige periode	
	1924	1923	1924	1923
Ontvangsten Gulf-Havens.	179	97	146	
" Atlant.Havens				
Uitvoer naar Gr. Brittannië	22	34	29	
" 't Vasteland etc.	123	62	100	
" " Japan	14	—	3	

Voorraden.

(In duizentallen balen).

	21 Aug. '25		Overeenkomstig tijdstip	
	1924	1923	1924	1923
Amerik. havens	207	197	198	
Binnenland	189	154	298	
New York	40	70	15	
New Orleans	42	29	44	
Liverpool	244	150	91	

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons.
Manchester, d.d. 26 Augustus 1925.

Fluctuaties in Amerikaansche katoenprijzen hebben zich wederom tusschen nauwere grenzen bewogen en Mid-American noteerde 31 punten lager over de afgelopen week. Het Conditie Rapport, dat verleden Maandag gepubliceerd werd, gaf een conditie aan van 62 % tegen 65,6 op 1 Augustus en 64,9 15 Augustus verleden jaar. Dit rapport, dat gunstiger was, dan men algemeen verwachtte, taxeerde den oogst op 13.990.000 balen, of ruim 400.000 balen meer dan op 1 Augustus j.l. Tot nu toe zijn er bijna een half miljoen balen meer gegend dan verleden jaar. Verkoopten zijn slechts gering. Prijzen van Egyptische katoen zijn verder gedaald en F. G. F. Sakellaridis noteerde 115 punten lager dan een week geleden.

De Amerikaansche garenmarkt is rustig en over het algemeen lusteloos. Er gaat weinig om, zoowel in de grovere als medio nummers in alle soorten. Koopers schijnen zich afzijdig te houden en slechts hier en daar zijn enkele posten geboekt. Spinners trachten van de daling van katoenprijzen te profiteren door hun spinmarge op te voeren, waarmede zij wel kans op succes hebben, ook in verband met de bijna unanieme aanneming van het voorstel der Spinners Federation om een extra week stil te staan in aansluiting met de jaarlijksche vacantie. In getwijnde garens gaat slechts weinig om, zoowel voor het binnenland als voor export. Egyptische garenprijzen zijn wat flauwer in verband met prijzen van het ruwe materiaal. Voor doubling weft zijn er nog wel lage biedingen aan de markt, doch het prijsverschil is over het algemeen te groot om tot zaken te leiden. In getwijnde garens schijnen hier en daar enkele kleine postjes geboekt te zijn, doch koopers zijn uiterst voorzichtig en alleen het hoognoedige wordt gekocht.

In de doekmarkt is de stemming opgewekter dan geruimen tijd het geval geweest is. Van de grootere markten bestaat een goede vraag, terwijl ook enkele flinke posten voor China geboekt zijn. Ook voor de Straits zijn verschillende zaken tot stand gekomen en zelfs India heeft zijn aandeel bijgedragen. De toestand in de industrie is echter nog niet zoals het wezen

moet; prijzen zijn iets lager en in vele gevallen kan men spoedige levering speciaal voor de smalle soorten garanderen. Vóórdat de toestand in den handel weer normaal zal kunnen worden, zal eerst het vertrouwen weer geheel moeten terugkeeren, een factor waaraan de halfmaandelijksche publicatie van het Bureau Rapport zeker niet zal meewerken.

19 Aug. 26 Aug. Oost. koersen. 18 Aug. 25 Aug.

Liverpoolnoteeringen.	T.T. op Br. Indië	1/6 ³ / ₈	1/6 ³ / ₈
F.G.F. Sakellaridis 29,55 28,40	T.T. op Hongkong	2/4 ¹ / ₂	2/4 ¹ / ₂
G.F. No. 1 Oomra 9,60 9,45	T.T. op Shanghai	3/2 ¹ / ₂	3/2 ¹ / ₂

KOFFIE.

De markt verkeerde ook weder gedurende de afgelopen berichtweek in zeer vaste stemming met voortdurend oplopende prijzen. Door Brazilië, alwaar de markt Dinsdag en Donderdag wegens feestdagen gesloten was, werden geregeld hogere prijzen voor kost- en vrachtaanbiedingen gevorderd en de vaste stemming aldaar werd door New York geheel gevolgd. Dagelijks gaven de termijnmarkten op laatstgenoemde markt hoogere noteeringen te zien, hetgeen ten gevolge had dat ook de termijnnoteeringen alhier geregeld opliepen en ten slotte een verhooging aanwyzden van 2 à 2¹/₂ ct. tegen een week tevoren.

Voor zaken op aflading van Brazilië was de attentie vrij bevredigend, en de prijzen van de kost- en vrachtaanbiedingen zijn thans voor goed beschreven Superior Santos op prompte verscheping, ongeveer 111/- à 112/- en voor dito Prime ongeveer 114/- à 115/-, terwijl zij van Rio type New York 7 met beschrijving, prompte verscheping, bedragen 94/- à 95/- en voor latere verscheping 89/- à 93/-, naar gelang van den verschepingstermijn.

In loco blijft de afzet nog steeds matig en de officieele noteeringen daarvan zijn onveranderd 70 c. voor Superior Santos en 62 c. voor Robusta.

Voor Palembang Robusta op aflading bestond goede belangstelling en verschillende zaken kwamen daarin tot stand tot prijzen van ongeveer 49¹/₂ c. voor Augustus/September verscheping en 49³/₄ c. voor Augustus verscheping. Op het oogenblik zijn de directe aanbiedingen uit Indië zeer schaarsch, terwijl de noteering voor September verscheping 50¹/₂ à 51 c. is. Verscheping op latere maanden wordt in het geheel niet aangeboden.

De noteeringen aan de Rotterdamse termijnmarkt waren aan de ochtendcall als volgt:

Santos-contract basis Good				Gemengd contract basis Santos Good			
Sept.	Dec.	Mrt.	Mei	Sept.	Dec.	Mrt.	Mei
1 Sept. 60 ³ / ₈	55 ³ / ₈	50 ⁷ / ₈	48 ³ / ₈	59 ⁵ / ₈	54 ¹ / ₈	49 ¹ / ₈	46 ⁷ / ₈
25 Aug. 57 ⁷ / ₈	53 ³ / ₈	49	47	57 ³ / ₈	51 ¹ / ₈	47 ³ / ₈	45 ⁵ / ₈
18 " 57 ⁵ / ₈	52 ³ / ₈	49 ³ / ₈	47 ⁷ / ₈	57	50 ⁵ / ₈	47 ³ / ₈	45 ¹ / ₂
11 " 53 ¹ / ₂	49 ³ / ₈	46 ³ / ₈	45	53	47 ³ / ₈	44 ⁵ / ₈	42 ³ / ₈

De slotnoteeringen te New York van het aldaar geldende gemengd contract (basis Rio No. 7) waren:

	Sept.	Dec.	Mrt.	Mei
31 Aug.	\$ 20,42	\$ 18,42	\$ 16,97	\$ 16,06
24 "	" 19,48	" 17,50	" 16,20	" 15,25
17 "	" 19,34	" 17,30	" 16,10	" 15,30
10 "	" 18,72	" 16,74	" 15,60	" 14,94

Rotterdam, 1 Sept. 1925.

(Mededeeling van de Vereeniging voor den Goederenhandel te Rotterdam.)

Noteeringen en voorraden in Brazilië.

Data	te Rio		te Santos		Wisselkoers te Rio op Londen
	Voorraad (In Balen)	Prijs (No. 7)	Voorraad (In Balen)	Prijs (No. 4)	
31 Aug. 1925	261.000	31.325	1.184.000	32.500	6 ¹ / ₂
24 " 1925	195.000	32.350	1.292.000	33.000	6 ⁷ / ₃₂
17 " 1925	184.000	32.350	1.410.000	33.000	6 ⁵ / ₃₂
1 Sept. 1924	302.000	33.375	1.427.000	38.000	5 ⁹ / ₃₂

Ontvangsten uit het binnenland van Brazilië in Balen.

Data	te Rio		te Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
29 Aug. 1925 --	131.000	785.000	147.000	1.429.000
30 Aug. 1924 --	113.000	880.000	249.000	1.167.000

1) In Reis.

THEE.

In de achterliggende week vond de eerste najaarsveiling plaats. De stemming was zeer traag en biedingen kwamen niet dan schoorvoetend los, zoodat deze veiling een ongekend lang verloop had. De prijzen waren zeer onregelmatig. Aanvankelijk openende op een peil, dat van 4 tot 8 cts. voor de betere soorten en van 6 tot 14 cts. voor de mindere soorten lager was dan dat van de vorige veiling, kwamen in het verdere verloop van de veiling deze uitersten wat meer naar elkander toe, alhoewel meermalen partijen werden afgegeven op een 10 tot 12 cts. lagere basis. Goede kwaliteiten hielden zich flink, doch moesten toch wat van het niveau der vorige veiling laten vallen, omdat de veiling toen reeds niet onaanzienlijk boven Londensche pariteit stond. De vraag voor export was slechts gering, zoodat dan ook gruissoorten in het algemeen maar voornamelijk de kleingruizige soorten weinig belangstelling trokken en niet dan op sterk verlaagde prijzen koopers konden vinden. Voor bladsoorten en vooral van betere kwaliteit bestond goede belangstelling, voornamelijk voor binnenlandsche rekening.

Er werden aanvankelijk ruim 6.000 kn. opgehouden, waarvan echter een groot gedeelte dadelijk na de veiling plaatsing vond: Het aanbod voor de volgende veiling, die op den 17en September bepaald is, is vastgesteld op ongeveer 12.000 kn.

De Londensche markt gaf in de afgelopen week weinig verandering te zien en de belangstelling voor de mindere soorten bleef daar ook zeer gering, zoodat deze soorten zich andermaal op een lager niveau stelden. Naar goede kwaliteiten was behoorlijk vraag en deze soorten konden hunne prijzen ten volle handhaven.

Amsterdam, 29 Augustus.

STEENKOLEN.

Een gevolg van de door het Britsche Gouvernement aan de mijnneigenaars voor bepaalden tijd verleende subventie is geweest een reusachtige verlaging van de prijzen over de geheele linie, vergeleken met die, welke gevraagd werden in de tweede helft van de maand Juli, toen men nog te rekenen had met de waarschijnlijkheid van een staking.

Een ander verschijnsel is, dat de kolenexporteurs, die langen tijd geleden hoeveelheden tegen vaste prijzen voor levering over dit jaar met de mijnneigenaars gecontracteerd hadden, thans stellen, dat tusschenkomst van de Regeering in het proces van productie en afzet van kolen geen normaal economische gebeurtenis is, weshalve zij pretenderen zich ontslagen te mogen achten van de afname der hunnerzijds gekochte hoeveelheden, tenzij de verkoopers hun een verlaging willen geven overeenkomstig aan die, welke op de kolenmarkt ontstaan is als gevolg van de gouvernementele interventie. Aangezien de mijnneigenaars — voorloopig althans — in dit inzicht niet deelen, is het niet ondenkbaar, dat de zaak zal worden gebracht voor den bevoegden rechter. Het geval herinnert aan de moeilijkheden, die rezen tusschen mijnneigenaars en exporteurs toen in het begin dezer eeuw de Engelsche Regeering 1/- uitvoerrecht op kolen ging heffen. Zooals bekend zijn toen de exporteurs in het gelijk gesteld.

De prijzen zijn als volgt:

Northumberland Ongezeefde	/ 11,—
Durham	„ 11,—
Cardiff	„ 14,75
Schotsche Gezeefde	„ 10,75
Yorkshire Gewassen Doubles	„ 12,25
Westfaalsche Vetsfönder	„ 12,75
„ Vetsstukken	„ 15,—
„ Smeenootjes	„ 14,50
„ Gasvlamfönder	„ 12,75
„ Gietcokes	„ 17,50

alles per ton van 1000 KG., franco station Rotterdam/Amsterdam.

Westfaalsche bunkerolen f.o.b. Rotterdam/Amsterdam
f 10,50. Markt flauw. 1 September 1925.

VRACHTENMARKT.

De Amerikaanse graanvrachtenmarkt vertoonde geen opleving, noch van de St. Lawrence, noch van de Northern Range en bevrachtingen waren beperkt tot die booten die in de St. Lawrence lagen te wachten en vrachten waren laag. Tegen het einde werd de markt voor September iets beter, doch de vrachten zijn voor de reeders nog niet aantrekkelijk. Van Montreal werd een aantal zeer prompte booten gedaan naar Antwerpen of Rotterdam op basis van 10 cents, terwijl per begin September 9½ cents werd betaald naar Antwerpen en Rotterdam en 2/- per qtr. naar Antwerpen direct. Ook de Range was niet actief en ook van deze richting werd bevracht tegen 2/- per qtr. één haven. Van de Golf vonden geen bevrachtingen plaats, doch er is een aanvraag in de markt per December naar de Antwerpen/Hamburg range, waarvoor offertes worden gevraagd.

De suikermarkt van West-Indië was iets levendiger en per September werd een aantal ladingen afgesloten tegen 16/-.

De North Pacific bleef de geheele week kalm en er vonden geen bevrachtingen plaats. Er is wel eenige vraag naar tonnage per November, waarvoor bevrachters idee 33/- is. Naar het Oosten echter werd een aantal booten bevracht Vancouver/Shanghai per December tegen \$ 4,50 per „short ton” (2000 lbs.) In lumber vonden geen afsluitingen plaats.

De markt van de River Plate is geheel weggefallen en de vrachtindicaties die in het begin der week ongeveer 18/6 waren van Upriver naar U.K./Continent voor booten van 5500 tons, waren tegen het einde slechts 17/6. De laatste afsluiting van Down River was tegen 16/- voor een 5300 tons boot.

De chilispetermarkt vertoonde, wat wilde booten betreft, geen verbetering, doch tegen de nu heersche Lage vrachten voor ruimte per lijnbooten vonden verscheidene afsluitingen plaats, o.m.: Duinkerken/Hamburg range, 20 Oct./20 Nov. à 19/6 en 4000 tons 15 Nov./15 Dec. tegen 21/-; Havre/Duinkerken/Antwerpen/Rotterdam/U.K. 4/5000 tons 25 Oct./30 Nov. à 21/6 twee loshavens, Antwerpen/Hamburg Range 4000 tons à 19/6 optie Noord-Spanje 23/6 per October.

Terwijl de vrachten zich in het algemeen handhaafden waren de markten van het Oosten kalm en er vonden slechts weinig afsluitingen plaats. Van Wladivostock is de vracht voor boonen nominaal 35/- per December/Januari, basis U.K./Continent en de eenige afsluiting is 1000 tons naar Rotterdam en/of Hamburg, October à 20/-; 3000 tons September van Dalny werden bevracht naar dezelfde range tegen 18/-. Olie was levendiger en er werden verscheidene dieptanks geharterd per December en ook Januari op basis van 60/- naar de volle range van loshavens incl. Hull. Van Saigon werden vele kleine partijen bevracht en ook een groote lading van 73/7500 tons naar Liverpool tegen 28/9 rijstmeel, September/October. Van Australië werd een aantal booten bevracht voor nieuwe oogstbelading; van West-Australië werd 40/- betaald voor 7000 tonners per December/Januari naar Middellandsche Zee/U.K./Continent. Voor vroege posities is de markt van Burmah stil, terwijl deze markt voor partijen, belading in de eerste 6 maanden van het volgende jaar, levendiger was op basis van 32/6 per Januari/Februari/Maart, 31/3 April en Mei, 30/- Juni.

Britsch-Indië was wederom kalm, doch bevrachtingen vonden plaats op d.w. basis van Bombay/Marmagoa/Karachi tegen 23/- en 22/6 per September. Van Calcutta werd afgesloten naar de Middellandsche Zee/U.K. Continent op lumpsum basis, ongeveer gelijkstaande met 27/6, per 15/25 September. Van Mauritius werd een aantal groote ladingen bevracht naar U.K. per September/October; een 8000 tonner bedong 25/6 basis één haven en een groote boot accepteerde 24/6. Van Zuid-Afrika kwam een gering aantal afsluitingen tot stand tegen onveranderde vrachten.

Een flink aantal bevrachtingen vond plaats van de Zwarte Zee voor alle grootten tot 7000 tons, 10 %; voor laatste helft September belading werd 13/- naar het Continent en 13/6 naar U.K. betaald. Per October werd 3 d. boven de genoemde vracht betaald. De vraag naar tonnage van den Donau is weggefallen en ofschoon een 3500 tonner werd afgesloten tegen 17/6 naar U.K./Continent is de vracht nu niet meer dan 16/9, einde September belading.

Naar tonnage voor erts van de Middellandsche Zee is misschien iets meer vraag, doch de vrachten veranderen niet. Tonnage werd bevracht van La Goulette naar Middlesboro tegen 6/9, Bizerta/Middlesboro 6/1½, Carthage/Middlesboro 6/3. Fosfaat werd bevracht van Sfax naar Birkenhead tegen 7/6 en de vraag is beperkt tot kleine booten. Van de Golf van Biscaye is niet veel vraag, doch er werd tonnage bevracht Bilbao/Cardiff 5/9, Glasgow 6/-, Santander/Glasgow 6/- en Pavena/Glasgow 6/3.

De time-charter vrachtenmarkt is kalm en de vraag is bijna geheel beperkt tot booten voor de Vereenigde Staten/West-Indië vaart, waarvoor de vrachten op hetzelfde lage peil blijven. Voor de Pacific lumber vaart werd 4/- betaald voor een 8000 tonner, levering Pacific, teruglevering Australië.

De kolenvrachtenmarkt van Amerika was kalm en de meeste vraag was naar de St. Lawrence. Montreal of Three Rivers betaalde 95 cents, en Montreal/Quebec/Levis hetzelfde per Augustus/September. Van Sydney C.B. naar Montreal werd 65 cents betaald per September.

De uitgaande kolenvrachtenmarkt van Engeland vertoonde veel vraag naar tonnage in de richting van de La Plate Rivier. De vracht steeg tot 16/- met het uitzicht van een verdere stijging. Andere bestemmingen zijn kalm, speciaal naar de Middellandsche Zee. Van Zuid-Wales werd o.a. afgesloten: Havre 3/9, Bordeaux 4/-, Vigo 7/6, Colombo 13/-, Las Palmas 8/3, Rosario 17/6, terwijl de afsluitingen van de Oostkust o.m. zijn: Copenhagen 4/10½, Hangö 5/-, Kiel 5/3, Rouaan 3/7½, Gibraltar 7/3, Genua 7/-, Alexandrië 9/3.

31 Augustus 1925.